

1993

5-6. შანი-ივანი, 1993.

ეროვნა

თბილისი. 26 მაისი. ჩანაუვლიკის მოედანზე.

მაისი

მარტა ცხისლაძე

მაისი დღლასავითაა — ყოფილთვის რაღაცას კარგს გიჟდის, მიუხედავად იმისა, შესწევს თუ არა ძალი ქაღილისა. ჩემი უფროსი ქალიშვილი საგანგებოდ გამობრანჭული წვიდა ამ დღით სკოლაში. დედამისი მიჰყვა მეტი უკან — რაღაცა ნამცხვარი „მოუფთავებია“, არ ვიცი, საიდან და როგორ, „ბოლო ზარისათვის“ და ის ნამცხვარი წაუღო.

მაისი უღვთო ჩემს შვილებს, თუმცა აბა, რა უნებნებათ ასეთი ბედოვლათი მაისს მიემყურეთ — იმის ნაცვლად, რომ ყურფილი გამოიბრტყოს ბილოსდაბოლოს, მიღვეს-მოღვეს ცოტა და თავისი შვილების მომავალზე მაინც იფიქროს, თავისი თავი თუ მართლა აღარაფრად ეხადვლემბა უკვე დამდგარა და აბ, ამ სისულელეების წერილი ირთოს თავს, რაშიც, თუ დაუბეჭდვს, ერთი იყო ღობის ფულსაც არ მისცემენ. მიხედვით ალბათ, ჩემი საყვარელი მეორე ნახევრის ყოვლად სამართლიან თვალსაზრისს მოგახსენებთ, სულ უფრო და უფრო ხშირად რომ ეკითხულობს ამ ბოლო დროს მის თვალგებში. თქმით კი აბა, რა უნდა თქვას — თვითონაც იცის, რომ ამ მაისების მეტი არაფერი მაქვს გასაყიდი.

დღეღამეო უუნებლა ჩემს ცოლს — სადამისო ბაზარი სჯობიათ. ახლა უკვე დღიღისა სჯობიათ — ეუნებნა ჩემი ცოლი — ფასზე საათობით იწვევს მაღლა. ოპ, ამ საბაზრო ეკონომიკის მომგონს მიეცეს ჩვენი ცოდვაო — ჩვენი მეზობელი ამბობს — თუქაში, ბატონო, რომელი არ ვიფიქროს შენგულა — სწორად, სენა, ასე და ასე იარ, ასე და ასე სუ ივლით და მერე ეთქვა — თავისუფლადო — თუ მაინცდამაინც. „ნამდვილი კომუნისტია“, რომ იტყვოდნენ, აი, ის კაცია ჩვენი მეზობელი — ბიზნის გამანაწილებელ კომისიაში შეყვანეს ერთხელ, მისი შვილის საკითხი იხილებოდა, ეკუთვნოდა და აძლევდნენ ბინას, ამან თავი მოიკლა — მოკლესიო. მე რომ არ ვყოფილიყავი იმ კომისიაში, ვიღვე პოო — ამბობდა მერე. სხვაკაცებდა ასე, მაგრამ ის სხვა მერე სხვა გზით გაციალებით უკეთეს ბინას იღებდა, ეს კი „პაროლა სულელია“, როგორც ამას ჩვენი მეორე მეზობელი ამბობს, იმის ამბავს სხვა დროს მრავაყვებით. არა აქვს, მოკლედ, ფასი ამ მაისს, მაგრამ მაისია მაინც და მაისობს, მაისობს მაისი ჩვენს ოჯახშიც.

„ამ მაისს, ამ ივნისს, ამ ივლისს, გადირეკს ნოემბრის ბაღში...“

„ვარდებისათვის კი არ ვიზრებია, ჰალოებს ვაძრობ“, — ბუკი ვარანაული ნოემბრისა დაბადებული, მაგრამ ამ სტრუქონის მისი მაისი იწვის ნელ ცეცხლზე...“

ვარდობის თვე ჰქვია მაისს ქართულად, ანუ ვარდფურცლებისა, მაგრამ ბუკია ზარანაული ვარდმა კი არა, „ზეიანარმა თოჯინამ“ გაამახსენა ახლა. „ქარის მკეპლავი“ უნდადა დაერქვათ თავიდან ამ პოემისათვის...

გიორგობის თვეა მაისიც ნოემბერთან ერთად — გიორგობას წელიწადში ორჯერ ვლდესასწაულით გვიროგობენბო...

ნოემბერში ვარდაცივალა მამა, მაისში კი ჩემი ვაჟი მოვლენამ ამ ქვეყანას. რა თქმა უნდა, მამაჩემის სახელი

დავარქვით — ვრიგოლი. ვრიგოლი და გიორგი ერთი დღე იგეგმა ამოსავალში. თუქემსეტისა გახდა წლეულს ჩემი ვაჟი.

მასია...
ერთი ჰატარა დღიოც ჰყავთ კიდევ ჩემს უფროს შვილებს, იმას უფრურობით აბათი მაისიც ეხსიზრება, მაგრამ მისი მაისიც კარზეა მომდგარი...

ცხადდა, უნდა მიეღვე-მოვღვე, მაგრამ რომ არ ვიცო, როგორ?

ამბობენ, ვაუნერები იქნებო...
რამდენ ქილო ღობის იყიდის ნეტა ის ვაუნერები, თუ რაც არის?
მაისს თუ დაედება ოდესმე ისევ ფასი ამ ჩვენს საგიორგობში?

ზუსტად ვერ ვიტყვი, რამდენი წლისა ვიყავი, სკოლამდელი ასაკის ამბავს მოგახსენებთ: მამაჩემს აუფიხრდებოდა ხოლმე და გულს ვუწყევლებდი — პარადზე წამიყვანე-მეთივ, წესიერი კაცი იყო მამაჩემი, დანაშაული არაფერი ჰქონდა და ამიტომ არ ცოცხდა, რისი უნდა მიხედავო. დანაშაული როცა არაფერი გექვს ადამიანს, ყველაფერი შეიძლება დაგადანაშაულო. მისი ბრალი არ იყო, მართალია, მაგრამ გამოუსწორებელი, თანდაყოლილი ნაკლი ჰქონდა ერთი აბ იმას მალავდა, რაც გაეწყობოდა — მამა ჰყავდა მღვდელი და სოფლის მასწავლებელი იყო, ასე სწერდა ყველავე ანექტეში. მღვდელი, მოგვსენებათ, ჭილოფში იცნობათ, ამბობენ და ასე იყო ყოველითვის, მაგრამ იმათ, ვისაც მამა ამას უშავავდა, როგორც ჩანს, სწორედ ეს უნდოდათ, ამას რომ დაეძალა თვითონ ეს ამბავი და ამიტომ აღარ ადგინაშაულებდნენ. პოეტად ყოფილა ერთი, ჩვენი გვირის კაცი, იმისი წიგნი ჰქონდა, მისგანვე ვაუწყარბი, მალავდა-თქო, ვერ ვიტყვი, მაგრამ არც ძალიან აჩნდა, დღესაც ამ ადვალზე იხსენება ეს წიგნი, რომ გადამლო — „გრიგოლ ცეცხლავ“. შენი დრო მიდის, დარჩი დაჭირბო გულის ამპარა, ხარ ნაშვილები ცუდი ამინდის, ცუდად ამინდა დაგაბამა...“ მამაჩემსაც გვიყავდა ერთხელ, როგორც ზემოთ უკვე მოგახსენებთ. მე აბა, რა უნდა მცოდნოდა მამინ ამ საქმისა, მე პარადზე წასვლა მეხანისიებოდა.

დღლავუნია უნდა ავმდგარიყავით ღობინიდან და სანამ გზებს გადაკეტავდნენ, ცირკის შერბამდე მივკვდივით. ის კოლნა, სადაც მამას ელოდებოდნენ ხოლმე ყოველ შვიდ ნოემბერს და პირველ მაისს, რატომღაც ცირკთან იყრიდა თავს, თუმცა დაწესებულება, რომელშიც მამა ირიცხებოდა, ბურიას მოედინდა, სადაც ეს პარადები იმართებოდა, სულ ორი ფეხის ნაბჯახე იყო და ჩვენც იქვე, ახლოს ვცხოვრობდით. აი, ორი ფეხის ნაბჯახე რომ იყო ბურიას მოედინამდე და მეტო არა, სწორედ ამიტომ უნდა მიუსულფავით, ალბათ, ცირკთან და მერე ქანცის განწყობამდე ვმდგარიყავით იქ ფეხზე, სანამ ვინამე შეღს არ დაგეპნებდა და მოკლე-მოკლე გადარბენებითა და ხანგრძლივ-ხანგრძლივი შესვენებებით არ გაგვივლდდა წინ ამ ბურიას მოედინასვე. მე რა მენადვლებოდა, ბავშვი ვიყავი და მიზნაროდა ყველაფერი, მამაჩემისა და მისი მოტრებების ამბავი კი თქვენ თვითონ განსაჯეთ — მეცხრამეტე საუკუნეში იყო თითქმის ყველა დაბადებული, იმათ ყველაფერი ზეპირად იცოდნენ.

აი, ასე აღიბეჭდა იმთავითვე ორივე გიორგობის თვე — ნოემბერცა და მაისიც — ჩემს სოფელში. მაისი სჯობდა მაინც, რადგან მაისში „სალოტი“ ორჯერ იყო — პირველ მაისს და ცხრა მაისს. ერთობ გვიზიდავდა, მახსოვს, ბავშვებს ეს უსუნური სანახაობა.

უფროსებიც იცინოდნენ ხოლმე, მიიღდა ასე კი არ იყო მართლა საქმე — სულ, ჩემმა მტრებმა იტირათ — ზანდაზან წაუქვიფედნენ კიდევ ნაპარადვეს, მიუხედავად იმ იცუდი ამინდისა.

ყოველ პირველ მაისს წვაიმდა.

აი, ასე ვიხრებოდით. ვარდებისათვის ვერ ვიხრებოდით, აქრბაღული ვეკონდა ეს საქმე, „პალოებს ვაპრობდით“ უჩუგურად, მაგრამ მაისი მანც მანცობდა და ერთ მაისს მეორე სცვლიდა.

ერთი ბიჭი იყო ჩვენი სკოლაში, საპირველმანისო სკოლაში, ან, უფრო სწორად, დილის მეორე განყოფილებაში მენაშნარის სიმღერას მღეროდა ხოლმე კინოფილმად „მადანას ლურჯა“. დირექტორი შეპტრად აფრთხილებდა — „გოგუებო“ არ გააპრობო, „მეგობრებო, ნუ დაძრბა-ხაეთ“, ასე სიტყვი, მაგრამ ეს მანც „გოგუებოს“ ამბობდა მთელი ემზით და ინგრეულად დარბაზი ტრამისავდა.

მაისი იყო...

მაისი იყო ესეც, ისეც სკოლის ამაზე მოგახსენებთ — „ბირჟაზე“ ვიდევით ბიჭები. ტაქსი ვამერდა იქვე, შორის-ახლოს, ვიღაცა ქალმა გადმოყო ფეხი იმ ტაქსიდან, კაბა მუხლს ზეითი აწეა პატარაზე. — იყო, რა ნაკერიოა, — თავი მოიწონა ან საქმის ცოდნით ერთმა. გადმოვიდა ის ქალი მანქანადა და დელიდამის ადმონირდა. ერთი კი წაიფრუტუნა რომელიღაც სულელმა, მაგრამ სხვას არავის გაუღია ხმა. გაწითლდა ის ბიჭი კიბოსპაეთი და უხმოოდ გაიშურნა მერე იქიდან.

ჯერ ფიქრობდა კი არ ვიფიქვბდით დღვას ტყუილ-უპარალოდ, „დედალს გეფიცებო“, ასე ვამბობდით, ცყდილობდით „ლ“ შეგეპარებო“ და იმ სიტყვად, მართლა დედა მართლ არ გამოსწავლით. მერე და მერე — „შენი დედა ასე და ისე“ — ეს ვისწავლით. ახლა კი უკვე — „ჩემი დედა“ — ამბობენ და წარბასაც არ იხრანან. ჩვენ იმ „გოგუებოზე“ ვეფიქვბდით მაშინ, ახლა კი ამ ჩვენი დაძოვილებულად: საქართველოს ტელევიზიიდან ისეთი ნუბარ-ნუბარები სვენი და მაღალბადა მიედინებდა სულ ნაკერ-ნაკერ, რომ ზევი გაიკვებ, ახალგაზრდობას რყვინან შევრ-ხულად, თუ ბერაკებს ასულელებენ.

„დავევით და გავსწროთ ამერიკის შეერთებულ შტატებსი“, — ხრუშჩოვის აუხენდელი ოცნება იყო ეს. დაწვეით, მგონა, დავეწვით უკვე სიღალბემი, ახლა ვაწვევებთა ზაქმე. ჩვენ მაინც არ უნდა გავვიწყლოდ ეს — ექიმების რიცხვით ერთ სულ მოსახლეზე ხომ რა ხანია უკვე პირველ ადგილზე ვართ მთელს მსოფლიოში, ავად-მყოფების საკითხში რა დემოია გავვიწყლოდ ვითომ? რა ქქნას ბოლოსდაბოლოს ამდენმა ექიმმა?

ოთარანთ ქვერთი ამხილა ამას წინათ ტყუილში ერთ-მა „შორიელმა“ ქართველმა — „მარტო რად ვიქნებო, მარტონი თქვენა ხართო“, რომ ამბობს, ტყუილია ეგაო. რა გულთაყვამილა, ისე გაუპარაკიოს, მაგრამ ახი კია ჩვენი — ყველა ჩვენ-ჩვენი სამრეკობებიდან ვარისხებთ ამ ხოლმე დროს ზარებს და ერთიმეორეს ჭკუას ვასწავლით, ისიც ავტა და იმ სამრეკობიდან ჩამოქარა ზარს, სადაც თვითონ არის ამჟამად — აქედან ასე გამოიყურებითო. იქ სულ მაისია, როგორც ეტყვიან, ვერ ელევან, ეტყვობა, იქაურები მაისს.

გაკეთებული ღვინოზე უფრო უკეთესი დასალევია, მაგრამ თავის ტკივილი იცის მეორე დღეს.

ვაი, თუ ჩემი დროც ისევე უკანმოუხედავად წასულია უკვე, როგორც იმ ჩვენი მოგვარის დრო წასულა თავის დროზე და ახლა აღარც მე უნდა ვამხელებ „სირტუვილი“ იმას, რომ მამა წესიერი კაცი მყავდა, ისევე როგორც თვალდ მამაჩემი ვერ ამხელდა თავისი მამის მვერდობას?

რა არის მაისი?

მაისი თავისუფლებაა, მაგრამ რისთვის ვინდა ადამიანს ეს თავისუფლება?

სიყვარულისთვის, მაგრამ სიყვარული სპორტი ხომ არ არის, ერთიმეორეს ვეჯობებოდეთ მიწყვიტ — არა, შენ

უფრო გეყვარებარ და არა, შენ, ჩვენი ამირანისა არ იცის, ყანარს რომ ეუბნება უკვე მიცვალბული — „უჩუგურდ შენს სიცოცხლეს აბა, რაღა აზრი აქვს, გიჯოვბს შენც ჩემთან ერთად მოსკლოა ჩემი“, პირიქით უნდა ვირჯებოდეთ ალბათ — უშნოლო თავის სიცოცხლეს აზრი არა აქვსო — ამ სიტყვებით უნდა ვაცოცხლებდეთ მიწყვიტ ერთიმანის. დიდი და პრინციპული განხსჯებება ამ ორ პოზიციას შორის უკლებლივ ყველა სიბრტყეზე და მათ შორის პოლიტიკურზე, რასაც ახლა ვეკულისხმბო და არ შეიძლება არ ვეუფლებსმბო, მიუხედავად იმისა, რომ მე არავინ შეკითხება ამას,

ვაიკი თავისუფალია, რომ ამბობენ, რატომ ამბობენ, თუ იციო?

იმიტომ, რომ თავისუფლება სულაც არ ნიშნავს ქართულად იმას, რასაც ახლა ჩვენ ვეკულისხმბოთ ამ სიტყვებში, „თავის უფალი“ — ასე იმლება ეს სიტყვა ქართულში და ცხადია და ცხადზე უცხადესი, რომ ის, ვინც „თავის უფალია“, უფალს ვერაფრებს. თავისუფლებს, ამ სიტყვის, სინონიმური სიტყვებია ქართულში: თავმოყვარეობა, თავდასულობა, თავაშვებულობა, თავის ავტება და სხვ. ანტიონიმებია: თავადლება, თავგანწირვა, თავდავიწყება და ასე შემდეგ.

„სიკვილითა სიკვილიას დამთრევალი“, მიგზხენებთა, უფალი ჩვენი იესო ქრისტე. ეშმაკი კი, როგორც ვეკუფრდებან ჩანს, სიყვარული ღამბოს სიყვარულას დათრევისას, „საიმედობაა შობს წღობას — იგიდეთ ჩვენს ფიმიბს პრეტერგატივი“! — საუკეთესო რეკლამაა ეს, რადგან მისამართია მისი ზუსტი. სიყვარული დათრევის ვილი სიყვარული, რაკილა დემტოს ვერ ხელდას, აღარც ჩვენა აქვს მისი და აღარც სასუბა, მისი „თავის უფლების“ გარანტი ტექნიკური პროგრესია, უწინარეს ყოვლისა, ასე „ჩვენი ფიმიბს პრეტერგატივი“, რომელიც ყველა სხვა ფიმიბსას სჯობია.

მაგნას და მაგნას თვალში რომ ჩაუვარდა, ზელს არ ამოისვამსო — ამას რომ იტყვის, იმ კაცისა თუ დაიჯერება რამე?

თავადლება, თავგანწირვა და თავდავიწყება დვთაბერი — „მე შენ მიყვარხარ!“ თავმოყვარეობა, თავდასულობა, თავაშვებულობა და თავის ავტება ამისი უკულოდ პირი — ადამიანს რომ ეტყვის ადამიანი — „გიყვარებარ, გინდა თუ არაო!“ აზად, ზოგი მთელ ხალხს ეუბნება ამას — გიყვარვართ, თქვე საცოდავებო, და ამდღის როგორ ვერა ხელდებითო. მიყვარხარო, რომ ეუბნები, ამასაც კი ვერ მიხედედებო ადამიანს ყოველთვის, თუ მართლა არ გიყვარს და — გიყვარვართ — ამას აბა, როგორ დავიჯერებბს, სიყვარული არ დათრეგუნ მისი მისივე სიყვარულით?

ყოველი ადამიანის უფლება მისივე სიყვარული არის ზღვარდადებული და როგორც კი იგი ამ „თავის უფლების“ ზღვარს სცილდება, მაშინვე სოლოდ-გომორისა და ბაბილონის გოდლის მშენებლობას ვერბაა საფუძველი. ეს კი შეუძლებელია, რადგან მოვეხსენებთა, ღმერთი ნუბერი წამოწყება გახლავთ და ყოვლად თვალსაჩინო ამბურდ, ანუ „ამოთავა ამოთავა და ყოველთვის ამო“.

ამერიკისა და რუსეთის ელჩებს, ორივეს ერთად, ესაუბრებოდა ამას წინათ ჩვენი ტელეკომენტატორი — ბაბილონი ხომ ელჩებო? — ალალად ვკითხბა. — ჰოი, დასწავლელის დემტოსი — მხიარულად მიუყო ამერიკელმა, — ყველამ ინგლისურად უნდა ვილაპარაკოთო. — ბაბილონისაგან არა გვეჭრის, რაკი გვეჭრისო?! — არანალებდა მხიარულად დავტრა ელჩი რუსმა? — რუსულად უნდა ვილაპარაკოთო ყველამ. ზუმრობუნენ, ცხადია, მაგრამ სიზიფის ამჟავრად ავტრ, ჩვენი თვალწინ დაუფარდა ის თავისი ლოლი დღვამბობის ამ ჩვენი ცოდვით ხავეთო მეექვსეზე და ვინც — აღიდას ქვეშა ვართ მოლოდილები, შეიძ-

ლება მოხლად კარგად ვერ გაგივით ყოველთვის ასეთი იუმორი.

„ღმერთი არს სიყვარული“ და არა „თავის უფლება“. იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდაო — ეკლესიასტის აი, ამ დღეობაში იწყება ყველა ქართული ზღაპარი. არანაკლებად ნიშნობილია ქართული ზღაპრის ეს ერთი შეხედვით თითქოს ყოველად პარადოქსული დასასრულები — „ზღაპარი იყო, ზღაპარი იყო, ზღაპრს ჩიტი ჩამკვდარიყო, დიდ ქვაბში იყო უტეხია, პატარასი არ ქმარიყო“. დიდი ქვაბი აბა, სხვა რა უნდა იყოს, თუ არა ბაბბლან? ვით დღეცა ჩიტი, ანუ თავისუფლება იმ დიდ ქვაბში და პატარასი ვით იქნება იგი საკარგისა?

სიყვარული და მშვიდობა ერთია, სექსი და ძალადობა — მეორე.

ღვთის, მაისში იწყება ყოველთვის სიყვარული და თუ არ იწყება, ძალადობა იწყება მერე, ანუ სიყვარულით სიყვარულის დაბრუნება. ზოგნი, უფრო ღვთისნიერნი, ღვთისში ჰკლავენ ამ დროს ღრსა და დარს. „პალოებს აძრობენ“ ისინიც თავისებურად, თავისუფლებიან, გულგვაპნი ცილიან ყოველივე იმისაკენ, რაც მიწიერია მათს არსებაში, ცისკერ აქვთ მაინც მიპრობილი შერა, ასეა თუ ისე... სიყვარულში ვერ განსრულებულან, მაგრამ ღმერთს მაინც არ ებრძვიან — იციან თაუ-თავიანთი მაისების ფასი, პატარას სექსენ და ვერ იფიქრებენ ამ მაისებს. „ჭკვიანნი“ ამას, რა თქმა უნდა, „ვერ მიხედვიან“.

იყო ერთი ასეთი ლამაზი ცაცი თბილისში, ზუმრობა უყვარდა, უფრო სწორად — გამოსილია, უყვარდა თუ არა, არც კი ვიცი. სიმათილზე იმას ეცინება ყოველთვის, ვინც გამოდებილი ტყვისი. ვანსულ ჩარკილიანისგან ციცი ეს ამბავი — კომკავშირების თავყრილობებზე გამოვიდა ერთხელ სიტყვით, იმ კომკავშირებში მეც ვკრიე, იმ დროისთვის ყოველად წარბოვლებული სიმათილები ილაპარაკა, სიცოლით დაიხოცა დარბაზი. კარგი იყო — ვიცილამ მულოცისასათი, მახსოვს, ეს წარბოვლება — კარგი ერთი, თუ შმა ხარო, — უობარა, — თქვენ სიმათილს რომ გეტყვით ადამიანი, სასაცილოდ არ გეოფნითო. ამაზეც ბევრი იციხეს. აი, რომ არ გასცინებოდათ, მაშინ იყო შავად მისი საქმე. იყო ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც არ იცინოდნენ, ვიცო და გამიგია ისე — ამ ბოლო დროს მაინც ხულ აღარ ეცინებათ მის სიტყვებზე ზოგიერთებს და აკო დაიძახებოდა კიდევ მათგან „მოლადატის“ ტიტული. ასეა, სიმათილესთან ბრძოლის საუკეთესო საშუალება მაინც სიცილია, ზუმრობა კი, მოგვსენებთან, ნახევარი სიმათილია, მეორე ნახევარი კითხვის ნიშანს შეიცავს და ვველას როდი ხელუწყდება იმისი ამოხსნა, თუ ნიშნობილი რა იგულისხმება იმ კითხვის ნიშანში. იმ კაცმა, ვინცე ახლა ვლაპარაკობ, დიდი, ძალიან დიდი კითხვას ნიშანი დაგვიტოვა ყველას ფიქრთ გასართულიად. სხვაც ბევრი იყო კიდევ თბილისში ლამაზი და განუმეორებელი — ნათელი დადაღები — მაგრამ ის ერთი მაინც გათორჩეული იყო ყველასგან იმათ შორის, ვისაც მეც ვიცნობდი. გამორჩეული იყო სილამაზით, დაღვენილობით, გონებაშივილიობით, ოჯახისუფლობით... ჩემზე ბევრად უფროსი იყო და ჯერ მართო და უფროსობის ვარი ვცემოდა, რა თქმა უნდა, პატივს, მაგრამ ამაზე გაცილებით უფრო ღრმა აქვს ამ ხსოვნის საფუძველი და, დარწმუნებული ვარ, არამარტო ჩემთვის. მე ვინა ვარ — „ხეობარი თოყინა“ და „ქირის მპაქლიანი“, ერთი კადმი ლობიოს ფულსაც არ მოიტყუენ ამ წერილში, თუ დალიტვდეს“, — ნიას დიასამამებზე მოგახსენებთ, ვის სატყუარზეც, თუ არ გაიცინებდათ, თავი არ გამოიფიქოდა გარეთ, როდენ მართლად მართლად გამოდიოდა მაშინ ყველაფერთა, რასაც ის შენზე იტყოდა. მართლაც იყო მართლად და იცინოდა ამითვე ყველა.

მაისიდან მახსოვს, ჩემი ურუმარი მაისიდან — მერე, ჭკვიანური სიტყვა აქვს ნათქვამი ჩემთვის ერთი. ზუმრობაგაშვებით.

მაისი თვეა მაისი — ქალღმერთის, ასეა ცნობილი. ქალღმერთის თვეა ეს თვე საქართველოში — თამარის. ჩიტი ყოფილა ერთი ასეთი — გარეილას ემხდნენ თურმე, გარკვეულ იყო ალბათ და იმიტომ, ერთ მონადირეს მიუთრქვია თამარ დედოფლისათვის. მოპყვრებია თამარამ ამ ჩიტს, გამოუზრდა, ხელის ვულზე დაუსხარა და ცივი ნიავი არ მოეკარებია, მაგრამ ნოემბერში, თბილი ქვეყნებისაკენ მიმფრინავმა გარეილებმა რომ გადაუფრინეს სასახლეს თავზე, აწრიალებულა თურმე ეს თამარის გარეილაც, აფრენილა ცაში და დაფრენილა ისევ თამარის ფეხებთან. წასვლა ეწადა თურმე და ვლადარ თამარს ელეოდა, ფეხები, ანუ — ამ შემთხვევაში, ფრთებიო, ალბათ ასე უნდა ითქვას — უკან რჩებოდა. მიმხდარა თამარი მის გაჭირვებას, მოპყვრებია ისევ, თავზე ხელი დაადუსხარა და თვითონვე შეეგულიანებია — წადა, ჩემო სავაერელო გარეილავ, თევისუფლები ფსი აგარფრია ამ ქვეყანაზეო, სხვა ასე ეტყოდა — კარგი ჩიტი ხარ და კარგ გალიამეც ზიხარო, მაგრამ თამარი სხვა არ იყო, ან, უფრო სწორად — სულ სხვა იყო თამარი. გაზოფულზე გი, ისეა ამეო რომ დიაწყს დენა მძლეკარმა ფრინველებმა, თამარი აფორთქებულა — ციცილანო თუა, როგორ არ ვეხსიებო, მაგრამ კი თუ, თუ არცხვია გაგლიჯოო სდმე გზაში. გარეილას, რა თქმა უნდა, ახსოვდა თავისი თამარი, მოფრინდა მაისთან, მის ფეხებთან დაეცა და ფრთებით ძვილოვრსა. აიყვანა ხელში თამარმა თავისი გარეილა და ძველმორად დაუსწო კოცნა და ფერება. მერე ის იყო, გამომშვიდობებულას, სამი პატარა ჩხირი ჩალო ხელში თამარს გარეილამ, თამარმა ზა დაულოცა და გაფრინდა გარეილა სხვა კარბელებთან ერთად. ის ჩხირები თამარმა მერე თავის კარისკაცებს მისცა საცდელად, თუ რა იყო და რისი მპქინისი იყო, თავიდან ვერაფერი გუგებს თამარის კარისკაცებმა ამ ჩხირები. ბოლოს ღვინთან თამარს ჩაადგეს ერთი — ღვინო მამოწვევ სპილენძად იქცა. კიდევ ჩაადგეს და კიდევ იქცა ღვინო სპილენძად. მეორე ჩხირი მეორე თამარს ჩაადგეს მერე — ვერცხლად იქცა ამაყიად ღვინო, მე-სამე ჩხირმა კი ღვინო უკვე ოქროდ აქცია. — სასწაულიაო! — გაკვირდნენ თამარის კარისკაცები — ვინ მოგართავით? — თამარს ჰკითხეს. — ღმერთმაო — მიგოო თამარმა.

„ღმერთი არს სიყვარული“.

სიტყვაა ღმერთი — „და სიტყვა იყო იგი ღმერთისა თანა და ღმერთი იყო სიტყვა იგი“. ყველაზე თავის მაისში უნდა ითქვას ეს სიტყვა — „მე შენ მიყვარხარ!“ — და რამდენჯერაც ეს სიტყვა ითქმება, იმდენჯერ მკვდრებით აღსდგება ღმერთი.

ხალხს ვერ უტყვი ვერც ამას, თუ მართლა გიყვარს და იცი საერთოდ, რა არის სიყვარული, არ ეგებინს! ხალხის სიყვარული, ყველას ეერთად და ყოველი ადამიანისა ცალ-ცალკე მხოლოდ ღმერთს ხელუწყდება, რომელიც თავად არის სიყვარული და „სრულ არს ცათა შინა“ ამ სიყვარულით.

ოცდაექვსი მაისი კალენდარულად ყოველ წელიწადს დგება, მაგრამ ჭეშმარიტი ოცდაექვსი მაისი მაშინ გაუთრუნდება ჩვენს სამშობლოს, როდესაც აი, ამ სიტყვას ვეტყვით ერთიმეორეს ვეცლა, გულწრფელად ვიტყვიო, ხუმრობა გააშვებთ.

ჭეშმარიტება დვითარბოვი პრეროგატივა — ყველაფერი მართლ ღმერთმა იცის, ანუ სიყვარულმა, როდესაც ის ხუფებს ჩვენს შორის.

ცვეტაევას წლის დასასრული

ლასრულდა ცვეტაევას წელი, წელი, რომელმაც კიდევ ერთხელ გვიჩვენა, რომ დიდი პოეტის ლექსები, არა უბრალოდ ინტელექტუალობის სიმბოლოდ იქცა მკითხველისათვის დღევანდელ ფეთქებად და მშფოთვარე მსოფლიოში, არამედ თანამედროვე ადამიანის ნოეიერ სულიერ საზრდოდ. საზღვარგარეთული სტუმრები დიდხანს მიმოდიოდნენ ტრიონზრუნდისა და ბორისოგლებსკის შესახვევებში — მარინას ახალგაზრდობის საბუდარში, მოინახულეს საწუკარი ტარუსა, გაოგნებულები იდგნენ მისი შესაძლო საფლავის წინ ელაზუში.

ქრესტომათიული სიმადლიდან აუღერბა სტროფი: „გაუფრთხილდით პოეტებს, იშვიათ სტუმრებს დედამეწაზე“. ვერ დაიფარა რუსეთში უღრთო სიკვდილისაგან ბღოვი და გუმბილევი, მაიაკოვსკი და ესენინი. ვერ გადაარჩინა საქართველომ ელვარე, შეუღლებული ისწიოთ დაჯილდოებულნი თავისი შვილები — გალაკტიონი, ტიციანი, პაოლი. ყველა ისინი პოეზიით შეპყრობილნი, ბორის პასტერნაკის სიტყვებით რომ ვთქვათ, „აიოუწურავი ღირიკული პოეტისციის“ მქონე, იყვნენ ცვეტაევას შუკაღი ანდერძის ერთგულნი: გადავიხსენი ძარღვები: გადმოვიდინა და გადმოხუთქა ცხოვრებამ შეუჩრებლად. გადმოხუთქა ლექსმა. მათ, ყველას, ეპოქის კატაკლიზმებისაგან დაუცველებს, შექძილთ დავიდად მოეწურათ ხელი მარინა ცვეტაევას ამ გულის შემძერვი სტრქიქონებისათვის.

ელაპარაკობ ცვეტაევას ტრაგიკულ ცხოვრებაზე და ვთავაღიერებთ ორ ფოტოსურათს. პირველ სურათზე ის

ჯერ კიდევ ბავშვია, დასთან ერთად 1905 წელს, ფართოდ გახედილი ვენციური თვალებით. მეორე ფოტოსურათი 1941 წელსაა გადაღებული. რომელიდაც მოხეტიალე ფოტოგრაფს კუსკოვოში გადაუღია ა. კრუჩინიხი, ლ. ლებედინსკი, მური და მ. ცვეტაევა. დადლიო, დატანჯული სახე, შეჭადარავებული თმები, უხეში ქსოვილის კაბა. მაგრამ ის, მიუხედავად უპაე გამოვლილი ტანჯვისა (ქმრისა და ქალიშვილის დაპატიმრება), მაინც შედიმის მზეს, მცენარეებს, ცხოვრებას, ინიშება ადამიანებთან შეხედრობას, მოძრავია და აღზნებული. ამ ორ სურათს შორის ჩამდგარა მთელი შემოქმედებითი ცხოვრება და ყოველდღიური საყოფაცხოვრებო ბრძოლა არსებობისათვის.

პირველ მსოფლიო ომის ინგრევა იმპერია. დადგა რევოლუციის ეპოქა. ცვეტაევას პოეზიაში ზეიმობს გრძნობებისა და ზნეობრივი კრიტიკიუმების მაქსიმალიზმი, უშიშარი გულათადობა და სიმართლე, ჯერ კიდევ სულ ახალგაზრდა, თითქოს ყველა რუსი ქალის წარსულში ჩაფლული, დაუმორჩილებელი სურვიკოვის ბოიანინის მეუღლე მოროზოვათი დაწყებული, ადრე ჩამქრალ მხატვარ ბასკირცევათი დამთავრებული. მ. ცვეტაევა მიმართავს 1812 წლის გენერლებსაც, პუშკინსაც — თავისი შეუცვლელი სიყვარულით, ბლოკსაც, ახმატოვასაც, მშობლიურ მოსკოვს ცხოვრებისა და დროის ტრაგიკულობის უკიდურესი აღქმით (მე აჰამდე მინდა ვეწყო მხურვალე ცირცელის მწარე მტკნებები). ამასთაავე, რაკი

ტ. შარინვაა

შეგნებული ჰქონდა, რომ ის იქნებოდა ოცნებასა და სინამდვილეს შორის არსებული განხეთქილებისა და კონფლიქტის პოეტი, მხატვარი მაინც ერთგული რჩება პოეზიის კასტილისეული წყაროსი, ბლოკის „სიღუმლო ცხელებისა“.

მნიშვნელოვანია ისიც, რომ დასაწყისიდანვე პოეტის ლექსებში ერთი სიტყვაც არ არის ოდიოზური ქალური ხელწერისა. ის მეომარია, ბუნებით შფოთისთავი, ცხოვრებასა და ლიტერატურაში დამკვიდრებული კანონების უარყოფელი, რითმის მცხუნვარე წვევტილი სუნთქვით, ტანჯული სულის აღსარებით. სამოქალაქო ომის წლებში მან განსაკუთრებით იგრძნო თავისი ბედისა და დროის ტრაგიკულობა.

უქმრედ დარჩენილი (ქმარი თეთრების მოხალისეთა არმიის ოფიცერი იყო), ორი პატარა ბავშვით (ირინა გარდიცვალი), უხსაროდ და ყოველგვარი საშუალოს გარეშე, გულში ატარებდა თავის სათქმელს, არ ემდებოდა ყველაზე უმძიმეს შრომას იმისათვის, რომ როგორმე მიეპოვებინა საყვები. ჩეხდა შემას, არ აძლევდა თავს ნებას სისასტიკისთვის დახარჯულიყო, და სუროგატული ჩაისა და ალაღების შემდეგ, გაშმაგებული წერად ლექსებსა და დრამებს. კრებული „ვერსტი“, რომანტიკული პიესები — „თავადასავალი“, „ფორტუნა“, „ფინიქსი“, პიემები

„მეფე-კალწული“ და „წითელ ცხენ-ზე“ — თანამედროვეებს ბევრ რამეში ახლებურად დაინახავებს ცვეტაევას.

და ისევე პოეტის ორმაგი ხედვა, მწვავედ რომ შეღავნდება განუთქო-ლებათა ოცნებასა და ცხოვრებას შო-რის. ერთნაირ სისასტიკეთა ორთა-ბრძოლა, ადამიანთა სისხლისა და ძალადობის რევოლუციური და კონ-სტრუქციული ძალების დაუნდო-ბელი შეჯახება.

მ. ცვეტაევა ცხრა წლის ელასთან ერთად 1922 წლის 11 მაისს გაურბის რევოლუციას, მიდის თავისი ცვალებადი ბედის შესახვედრად ბერლინში, ჩეხეთში, საფრანგეთში. ევროპამაც ვერ მისცა სიმშვიდე პოეტის გაწა-მებულ და დღობულ სულს და 17 წლის შედეგად ისევ ბრუნდება სამშობლოში, რუსეთში, სადაც დაიწერა საბოლოოდ ელაბუვის უკანასკნელი რეკვიემი.

იგი კვლავ კონფრონტაციანია ბი-ურგების მაძარ სამყაროსთან, ობი-ექტულურ „სიცხადესთან“. ძირითა-დად ჩეხეთში და პარიზში იქმნებოდა ლექსები, პროზა, მემუარები „რომანი წერილებში“, რილეკსთან და პას-ტერანკთან გრძელდებოდა მათი გად-მოღვნა, უფრო სწორად, პოეტის სუ-ლიად ამოსვლა.

მავრად მხატვრულ სიდიადესთან ერთად ყოველდღიურ ცხოვრებაში იზრდებოდა ტრაგიკულობის შეგრძე-ნება, რომელიც გამოიწვია მისი შე-მოქმედების უგულვებლყოფამ პა-რიზში რუსული დიასპორის მხრივ. გაძნელდა მისი ნაწარმოებების ბე-ჭვაც.

ემიგრაციის წლებში, როცა უღრ-მადღებოდა ტრაგიკული ანტინომო-ნია, უყალიბდებოდა შემოქმედების დეტიურ-დემონური კონცეფცია, იმის შეგრძობასთან ერთად, რომ არაფერაა „არავის ცხოვრებაზე“, „ურცემოდ მოტირალთა დარღვე“, „საკუთარ თავში საშუადამო მარტობაზე“ მწე-ლი, ის კვლავ შეუპოვრად მიიწევს სამშობლოსაკენ. ქმრისა და ქაღი-შვილის რუსეთში დაბრუნების შემ-დეგ, დიდი პოეტი იმოწმებს რუბი-კონის სიტყვებს ... მე სულთ, ე. ი. პარიზთა და გაქანებით, იქ, იქეთკენ, იქედან... და 1939 წლის 18 ივნისს შურთან ერთად ბრუნდება სამშობ-ლოში.

სამშობლო კი ანგრეული შეხვდა, დარჩა უბრალო ღამის გასათევისა და ყოველდღიური ლუკმა-პურის გა-რეშე.

ჩვენს ხელთაა ორი მეტყველი დო-კუმენტი დიდი პოეტისა და მწერალ-თა კაცობის ოფიციალური ხელ-მძღვანელობის ურთიერთდაპირვე-ბულების შესახებ, დამდასტურებელი იმისა, რომ ის მიდებულაა „სახლიტა-გამომცემლობის“ ლიტერატორთა პროფკავშირებში (გავისხენით, რომ ბ. პასტერნაკი ნეკროლოგში იხსენი-ებოდა მხოლოდ როგორც ლიტფონ-დის წევრი); და უკვე ელაბუვისეული მისი ვანცხადება ლიტფონდის საბი-ჭოში — „გთხოვთ მიმართო ჭურჭ-ლის მრეცხავად ლიტფონდის სასა-დილოში“, რაზეც უარი ეთქვა ნ. ასე-ვეისა და ე. ტერენევის — მწერალია კავშირის ან უფროსილესი ხელ-მძღვანელების მიერ.

ასე, შორეული კამპეის ნაბირზე, ყველასაგან დაუცველი, საარსებო სახსრების გარეშე, შშიშარა აღაძია-ნების ხელის წაუზმარებლად (ნ. პავ-ლოვიჩის მიფონებების მიხედვით, ნ. ასევეი ეკლესიაში ლოცვის დროს დამეთის პატიებას თხოვდა მისი და-ღუპვის გამო), მ. ცვეტაევამ 1941 წლის 31 აგვისტოს ელაბუგში თავი მოიკლა. დაუტოვა წერილი მურს და შეხსენება თანამედროვეებს იმის შე-სახებ, თუ როგორ უნდა განსაკუთრ-ებული გაფრთხილება და სითხო პოე-ტებს.

მ. ცვეტაევის ტრაგიკული ცხო-ვრების „გზანი წამებისანი“ თითქოს შემოიღობა ელაბუგის საფლავის მეს-რით. მაგრამ დიდი პოეტის ყოფა, მთელი ცხოვრება ამ მაღალი სული-ერი და ინტელექტუალური კულტუ-რის ადამიანისა, ეკუთვნის თანამედ-როვეობას, პროგრესულ კაცობრიობა-ს, მომავალ თაობებს, დემოკრატა-ული, ჰუმანური მსოფლიოს მშენე-ლებს, მსოფლიოსი, სადაც არ იქნება ომები, ტერიტორიული პრეტენზიები ნაციონალური კონფლიქტები. ამნა-რად მოაზროვნე თანამედროვეებისა და თაობების მიმართ იყო ყოველ-თვის მიმართული მ. ცვეტაევის მეს-რეადე, სულიერად ამაღლებული, ეს-თეტიკური და ეთიკური მაქსიმალის-ტური პოეზია (ჩემს ლექსებს, რო-გორც ძვირფას ღვინოებს, დაუდგე-ბათ თავისი დრო).

სიყვარული და ქიჩია

ნებათაღვლეა, ექს-ტაში, ამაღლება — ასე განმარტავდნენ სიყვარულს საყუ-რების შანს ღწე პოეტები. დღეს კი ბუნებრივად დი რომანების ამ კონსტრუქც-იანმარტებში დაღლილი მეც-ნიერები შეუდგნენ, მათი აზ-რით, ჯერ კიდევ ფუნონი ფი-ზიოლოგიური მოვლენის — სიყვარულის შესწავლას და აღმოჩენის, რომ მისი წყარო ტვინი და არა გული.

ერთ-ერთი რომლის შესრ-დებისას ვრცელა ვარზოს რი-გორაც უთქვაში: „სიყვარული რომანტიკული ნიშნობაა ბიო-ლოგიური, უფრო უხეტად, ქიმიური პროცესისა, მისი სა-ხელით ოქმული და დაწვრილ და ბევრი სიყვამ“. აქნეს მართებულად არის, მეცნიერებ-მა მიკროსკოპით რომ დაიჭრეს სიყვარულზე დაკვირება, შე-ადგინეს სქემა იმ ორგანულ ნივთიერებებისა, რომლებიც მართავენ კუბანდის ბორჯგის. მთელ ამ ქმედებათა დიდი მავტრო — ტვინი წყვილის ურთიერთობის ყუველ ფაზაში ვარყოფს შესახამის ქიმიურ ნივთიერებებს, რომელთაც შე-ყვარებლის სხეულმაღე მო-კვთ შეზღვევ სახის ცნობის სახადებასა მომდებლათა თან-სხლებით: „სიყვარ, მინდა“ (დოპამინი); „დაშვიდდი, წუ ადგდეღე“ (სერტონინი); „ო, რა საიამინება“ (ოქსი-ტორინი) და ბოლის, წყვილის ტრედ თანმიერებას ახლავს ქიმიური ნივთიერება ენდორ-ფინი.

ანე რომ, ვერც სიყვარული ვაქცა ქიჩიას.

გვიან გახულილი პოეტი

ამ ლექსებისა და თარგმანების ავტორი ბატონი კანდიდ ჩარკვიანი, ერთ დროს მთელი სპარტაქოლათობის ცნობილი იყო, რომის კომუნისტური მოღვაწე და უკიდურესი პარტიული პირი.

ცხოვრება ბატონმა კიბამ და კიბის თავში მდგომი, ერთ ზეგანადად მღვანე ზუა პრინციპს გაასახლეს. არა, გასახლებით არ უმჯობით, ბიბლიკით, ტაშქანთში ვაჟირდებით ზეგანოლათაჟო, უთხრა „სწორი ხაზის გაზომვაზე“ და იქით ხაზს დამოტრიალდა (დემიფანის ზვილი იხი. 30 და უახს იხილეთ).

ზუა პრინციპი უმჯობისა, იტახსა და საშუალოდ მონაბრუნული, თავს პოეზიით იცავდა, თავისუფალ დროს სწავდა და თარგმნიდა პიენის ლექსებს ბერძნული ენით.

ზეგანობის დასასრული აქამ, და, რომა ვილადამ ციციცხლად დასრულდა. ბატონი კანდიდ ჩარკვიანი საშუალოდ დასრულდა...

დღეს იგი 90 წელს მიღწეული მოხატია (87 წლისა). მისი ერთი გოლოდროინდელი ლექსი 91 წლის პირველი თებერვლითა დათბარ. დეკადში, ბარბატული მუღვლას მღვანება და ნათლად ჩანს, რომ ზეგანობის სიძვერულს ავადი არ გასდის.

ჩვენის პრინციპით, არ უნდა იმის უნებართვო გვიან გახულილი პოეტის უკრაინი ბატონი კანდიდ ლექსებისა და თარგმანების სინათლეზე გამოტანა.

ლექსები სხვადასხვა დროისა, თარგმანები კი უმჯობისა 1953-55 წლებში, ტაშქანთში უმჯობისა.

...
ახლა, როდესაც თოვლის ფილები დაფარვებულენ იანერის ქარში, ასე მეონია, რომ იყინები შენს ვიწრო და ბნელ თავსუფარში.

რა გუნა, ძვირფასო, რით მოვუშველი, ჩვენს შორის ჩაღვა მშობელი მიწა, ჩვენს სასარგებლოდ ის აღარ მსჯელობს, ბუნების კანონს ურყევად იცავს.

მიტოვებული საფლაკში მარტოდ, გამახსენდები და სული გმინავს; მხოლოდ ერთს ვნატრობ, მხოლოდ ერთს ვნატრობ, — შენს გვერდით მალე დავიღო ბინა.

21. I. 91.

ზღვრა

ზღვას მძიმე დარდი შემოსწოლია, გარგინავს და ოზრავს ქაფორეული. ყალვზე შემართულ ბებერ გოლიათს რისხვით უტოკავს მძლავრი სხეული.

ნაპირს შემეკლარი მისი ტალღები უკან მუქართი, დრუნი მიდიან... — წუ პირველ ზღვარ, კაცის ნაღველი შენზე ღრმა და შენზე დიდა.

26. VIII. 84, ქობულეთი.

ორი ლექსი პინედას

...
გაეიქეთ ერთად, ცოლად გამყვი, გაგვიმთულება ორივეს გული; შორს, უცხოეთში, ეს მკერდი იყოს შენი სახლი და შენი მამული.

თუ არ წამოხვალ, აქვე მოვკვლები, დარჩები ობლად, გულდაგული; მამის სახლშიაც თვის ისე ივრძობს, როგორც უცხოეთს გადაკარგული.

...
ბედნიერება გოგოა გიჟი, გული ერთ ადგილს არ დაუდგება, მოიბრუნს, შუბლზე თმებს გადავიშლის, ზედ გაიკცებს და გზას გაუდგება.

სულ სხვა ქალია უბედურება, გულს ჩავიკრავს, როგორც კი მოვა, გეტყვის, რომ არსად მიეშურება და შენს საწოლთან დაიწვებს ქსოვას.

X. 71. ს. ქორენიძე.

1955 წ.

ნატურა

რომ იცოდე, რომ იცოდე, როგორ მენატრები, როგორ მიდრღნის, როგორ მიდრღნის ნატურა გულის ფიცარს.

მე ეს ნატურა სენად მექცა — ვილევო და ვენები, ლამის არის უსხეულოდ მივებარო მიწას.

რომ იცოდე, რომ იცოდე, როგორ მენატრები, როგორ მინდა, როგორ მინდა წუთით მოკვრა თვალი, მაგრამ შენთან ვერ მომადრენს თვით ოცნების ფრთები, შენ აღარ ხარ, გაქრა გუბები შენსკენ მომავალი.

რომ იცოდე, რომ იცოდე, როგორ მენატრები, უიმედო, უიმედო ნატურის ცეცხლი მღვავს. განა ამას ჯეირანის მეტი ტანჯვა შეეძლება? — ჯოჯოხეთის წამებაა, სხვა სატანჯველს არ გავს.

1. II. 91.

წინქვილი

ისევ დგას წიხქვილი პატარა, დგას მრავლის მომწერე და მნახავი, იქ, სადაც მამამ და პაპამ გამოხნეს თავისი სახევი.

ცახცახით მოიდან მარცვლები, განწირული არა აქვთ მეტი გზა, მალე ქვის ორბოში ჩაყვენილი მტერად აქცევი ტრიალი ბედისა.

ლაკორას ძლივს შერჩა ზორბალი — ხვიშირა დრომ მალე დასცალა, უმატებს სისწრაფეს ბორბალი, ჩამოვა საფქვავი საცაა.

თუმც ირველი ტყე ბრწყინავს ფარჩებით, გულს მაინც ღრმა სევდა მოიცავს: ასევე ჩემს დღეებს დარჩენილი ჩამოფქვავს წიხქვილი დროისა.

ახ ტრანსპორტი!

კ

ოლმუერნეობის კანტორის ეზოში შეჯგუფული ხალხი ცხარედ კამათობდა. ამ დღეს, საზანგებოდ მოწვეულ კრებაზე მიწის საკითხი განიხილეს. ხალხი დღეაღება, წერვიულობდა. თითოეული მათგანი აშბებთ თავისებურად აღიქვამდა. ნაწილი თუ კერძო საკუთრების მომხრე იყო, ნაწილი სამემკვიდრეო მიწების დაბრუნებაზე ოცნებობდა. ზოგი ყველაფერ ამას ეჭვისთავლით უყურებდა. სხვანი გაზახულის მოახლოებისა და მიწის მოცდენის შიშით საკითხის მერმისისათვის გადადებას მოითხოვდა.

ასეა თუ ისეა, ცხოვრების ავიცა და კარგიც ხალხს ზურგით უნდა ეზიდა. ცხოვრებას თავისი კანონი აქვს, მაგრამ კაცის ბუნება ისეთია, რაც არ უნდა უჭირდეს, გამოსავალს მაინც იპოვნის. ახლაც ასე მოხდა. დამთავრდა თუ არა კრება, ხალხმა ეზოში დია ცისქვეშ, თავისი აზრი უფრო დაღაღდა და უფრო თამამად გამოითქვა: — ეგვეც შენი კოლმუერნეობა, მირი გამოითხარა თუ არა, — უბნებამდა ერთი კოლმუერნე მეთრეს და თან დაეყოფოდ ხელს თანამოსაუბრეს მსარზე არტყამდა. — მაშა, მაშა, დახე, კაცო, რაები ხდება ქვეყანაზედა, — უპასუხა თანამოსაუბრეს და იქვე, ვეპებურთელა კაკლის ხის შირას შეჩერდა. — მაგას მირი კი გამოითხარა, მაგრამა, მთავარია, შენ რა გრჩება ხელშია, — საუბარში ჩაერია ხმელ-ხმელი ჩია ტანის კაცი. ცოტაც და მათ

გარშეოდ უამრავმა ხალხმა მოიყარა თავი. ზოლო სიტყვებს მორა თუ არა ფური სოფლის მექანიზატორმა, ხალხი გასწი-გამოსწია, მთქმელთან ჯიქურ მიჭირა და შეუტია:

— რაებს აბრაზუნებ შენა, აქეთ მოიფი, რა გრჩება, რა, აქამდე ვერ გაიგე? აბა, კარგი იყო ისაჲ. ერთი ჯამიდან რო უჭამილი, შაა?.. რაც სხვასა, ის ჩვენი.. შენი საკუთარი რო უკეთესია, არ იცი მითომა?.. ყურები გამაქექექი, ნიკა, ყურები. წაივია ის დრო, შე რო გულაღმა კოტრიალობდა და მე დილაუთენია მიწას გინხამდა. ახლა შენ საკუთარ მიწას გინდ მიუვლი, გინდა კიდევ კეალ-ბარღებად აქცევ; მიწისა და ქვეყნის ერთ-გული ახლა გამოინდება, მაშა..

— სისხლი გიდულთ ახალგაზრდებს, კანშო ვეღარ ეტყვილი და ეგ არის რაღა... მოიცაო, თქვენი ჭირიმი, ეს დაქცეული ქვეყანა რა, ერთი ხელის დაკვეთი გინდათ ააშენით? — საუბარში ჩაერია შუახნის მამაკაცი და იქვე მყოფს შეუტია: — მანდ რას

ბურტყუნებ შენთენია, აქეთ მოდექ, მაგ გულში რაცა ვაქ, ხმახალა გეითხარი, ჩვეც გაგვაგებინე, ადამიანო.

— გულში რაცა ვაქო... რა და... მაგ პრივატიზაციასა შე და ჩემმა დმერთმა, ვერაფერი გაუგე... ჯერ ეგ სიტყვა რას ნიშნამ, გამარკვიო, და შე რას მიშუგელის, გამაგებინო. შე-დგეც მერმე მამკითხონ, — ჯერ კიდევ დამთავრებული არ ჰქონდა მიხოს თავისი ნათქვამი, როშ უცებ სიცოლის ტალღამ გადაიარა.

— ჰე, ჰე, ჰე, ჰე, — დამე მიხოსა, ვა-ვი-რე-ლო, აქ რო ჩამავსიმი, რა, ვეღარ გააიქვე?.. სანამ შენა მაგ სიტყვებს მაღს ვაიგებდე, ქვეყანა ან აშენდება, ან გადაშენდება, — გადმოსძანა მაღლობზე მდგარმა თელომ და კვლავ სიცოლ-ხარხარი ატყდა.

— დაცინვას კაცი არ მოუკლამს?!. ისე ცხოვნება ჰპაჩემ თედორესა რო-მა, მაგ საქმესა ეგრე ადვილად მო-კვითო. ამ ამბის თავის შობმა რა, ეგრე იოლია? ფონს გახვლას, რა, არ გინდათ? ეს კოლმუერნეობა მძივი,

ოუპირი

აპატრიზებენ კოპერატორს. ის პოდიფის თანწარმეულს ხსილეს:

— დაურეკაო, ვეთაუვა, ჩემს ჩემუდღეს, თორემ ის თქარება, რომ რაიმე ზებდურება შეტე-მისხა.

ფიატის ზორბუქივექ ქათამი ჩაივარა. მძღოლეს ვად-რეკავა, მიხედ-მომხედა და-როცა ვერაფერ შენსა, ქათამი ხაზარდულმა ჩაიკაღო.

წოლდოღმელად ზუქმინდან ახშბი ფერბერი გალიწნდა:

— ახლა არ დაწყო წტე-ცინა, — შიშართა მძღოლეს; — რომ დაზარალებულს ხსწრას ფოდ ხავედმყოფობა წაყენას გინდოდა.

ცოლო ეკითხება კურატრტე მიწაღდ მარ: — რატომ არ გაიკეთე კორ-წინების ბეგალი? — ბეგელი? მერტდა, ახეთ სიკებში?

— როგორ ახსნო, მხად-დელულო, რომ თმდელ წუთი წლის განწავლობაში ცოლდ არ დაღაპარაკებისათ?

— ჩემო კარგა აღზრდილი, თქვეო კეთილშობილიბეა. — ეს როგორა. — მე არ მინდა, შევაწვე-ტინო, და მახ..

ახალგაზრდა კაცი წივიდა შეუპაიქოფლის წამასაია: — ხერ, მე მინდა დაქვარ-წინდე თქვენს ქილოშეაღდე!

წაივლი კითხულობს დებტქე-ტურ რომანს.

— ყვამაღფერი ნათელია, — ჩურროულდეს გოგონა, — მკელული ადენ დელონია.

— ძვირფასო, — ეღუნება ვაგი, — ის ხომ ამ რომანს წამაიოობა.

— შეგბო, როგორი ხალუ-ძეფიანი აღბხა მოაწმადე.

ვაი-ვიმით აშენდა და ახლა დანგრევა ნახე შენა. ხელის მოშობიბი რო გა-გარნებლათ, ზიტეს გაისკვლებენ, მა-შინაც გაიციტონ... აყვიანან ხოლმე ფეხის ხმას რაღაც — ხელი ჩაიქნია და თან განზე გაღვა მერობლებიანგან განაწყენებული მახო.

— ენას ვერ გაჩერებ შენა, — სა-ხელი ჩამოქაჩა მიხის იქვე მდგარმა თეპირბანსეულმა დედაკაცმა.

— რას შექაჩები, არ ვიცი? გაჩერ-დი, რა, თითონ არ იცინა? — არ შე-ეპუა იგი დედაკაცს და კვლავ ადგი-ლი შეინაცვლა.

— რა მაგის პასუხია და, მე და ჩემ-მა ღმერთმა, მართლა თავში სახლე-ღალა დაგაქვს საქმეი.

— რათა, კაცო, რათა, — საუბარში ჩაერთა მეორე.

— რათა და, ვე იმას ვამს, შირთამ ინანებ, არ შირთამ და მანც ინა-ნებო.

— ეპე, საათაც გაიქვც, იქით წაი-ქეცო? — დაუშაბა იქვე მდგარმა შვე-ქირთა ყმაწვილმა, რასაც კვლავ სიცოცხლ-ბარხანი მოჰყვა.

— ჩათრევის ჩაყოლა ჯობიათ, ესეც გაიხსენეთ, — ახლა მეორემ დაუბა-ტა.

— დაიკათო, თქვენი ჭირიმი, ამ დღე-სა რადიოშია, იცო რა მოვისმინე? — საუბარში ჩაერთა ფოხზე დაყრდნო-ბილი მოხუცი, — ჰო, იმას ვამბობ, და, თურმე ჩინეთშია ჯერ ტექნიკის საქმე მოუგვარებიათ და მერე მოუხ-დენიათ მიწების პროვატოზაცია.

— აი, თავიანი მუშაობა, — სიტყვა გასწყვიტინა მოხუცს შუახის მაშა-კაცმა. — ვე კიდევ არაფერი, ფურ-ეუტხანთ ივლილამ იცი, რა თქვა? თურმე ათწლეულის კომუნურების მსგავსი რაღაც ჩამოყვალბებიან.

— ეპე, უკან ნუ იხედები, ვადმელო. ისა სჯობია, ზეაღინდელზე იფიქრო, ნაკლები გაუგებრობა იქნება. იაპო-ნიამში რო ცხოვრებაა, შე დალოცვი-ლო, ჩვენ შვილიშვილებსაც არ ექნე-ბათ, ალბათ, ღმერთო ჩემო, ისინი

გინდ კომუნურნობას დაარქმევენ, გინდა კეროსა, რა ენადვლებათ, რა, თავი ქუღმში აქეთ. ჩვენ ვკითხობთ, შენ წყალში რო ვდგავარ და ნახო-რი სამებნელი გეპქვს, თორე იმათ რა უჭირთ. ამერიკა რო ამერიკაა, მკათა შენჯახისი. არ ვაგვიანო, იაპონია, რაც ზღვისა ზემოთ არი, ათი მიღწეა ქვევით არისო. ისა ჯობია, საქმეს მივხედოთ, თორე ე მშვენიერი თბილი დღეები ხელში ჩაგვადნება და... ხო გაგიგონათ, წიწილეს შემოდგომაზე ითვლიანო, — სიტყვა დასრულა, თავზე ქუდი შეისწორა მოხუცმა და ნელი ნაბიჯით გაუყვა გზას. ცოტას რო გაცაღ, ისევე მოტრიალდა და იქ მყოფთ შემოქაძხა: — ჩემი გამოცდი-ლებიდან ვამბობ ამასა.

— აი, მიწამ გიყოს, შაქრუა, პირი, მიწამა, — ქოქალა მიყანა თავირო-ახვეულმა დედაკაცმა ეწოდან გასულ შაქრუას და თან პირზე ხელი მიდო.

— ნახა, რალა, გამოსავალი, ჩვენც კი ვცით, საქმეს რო მიხედვა უნდა, მაგარა, ე კურანა ჯახარაკ ტრაქტო-რი, მე თუ შენა? თანც საწვავიც რო აღარ იშოვება?.. ამ გახუტავ კოლ-მურნობის ჩაწახტეული იარაღით, რა ფონს ვაკავო? არეულბამ და იმმა ხომ სულ ხელი დავგვრია. მე და ჩემმა ღმერთმა, როგორ მოვიქცეთ, აღარ ვცით. ახლა ნახე მიწების გა-ნაწილებაზე რა ამბები დატრიალდეს. გინია, მამამ შვილი აღარ დანიღოს და შეგინდა მამა, — ცეცხლზე ნათს ახსამდა ნიკო.

— შენც ხარ, რა, მგლის შიშითა ცხვარი ვის გაუწყვეტია, პა. მა, რა კვებით, ხალხო, ცოტა უნდა გავიტო-ვოთ, მამ როგორა. პირველი ნაბიჯე-ბი რო ძნელი იქნება რა, არ იცი, ვი-თნება. უიმიღობა ჩვენ მტერსა. კაცო, იქნება ისეთი ღრო დავკვიდგეს, ვე შენი რგზ-24-10“ დაიფიწყო და აღბაღაბუბელი სასწავარაგოთულო ტრაქტორი თავზე მეტად შევიტარო. ე დღე დაიხსომეთ და ნახათო ეს ჩვე-

ნი სოფელი სამ-ოთხ წელთაღმშობი სამოთხედ თუ არ იქცეს. ეგების იმ-დენი პურ-ღვინო მოვიწერთ რომა, ბედულ-ძარხანი კისრამდე ავაუსოთ. ჩვენი ზვავითა და ბარაქითა თავს გენით ვიწირებდით და ვამაგობ-დეთ, — იმედინად ესაუბრებოდა ერ-თი მეორეს.

— ეპე, კარგია კარგი ცხოვრება, მე და ჩემმა ღმერთმა, — დაუშაბა მეორემ და ხელისგულები მისისინა.

— ახ, ტრაქტორი, მე შენს გამ-ჩენს, — ჩაიღლირა ვიღაცამ მეუღლე მივიწყებული სიმღერა.

— საქმეს მივხედოთ, საქმესა, ხალ-ხო, მიწა ცოლია, საცაა, გაზაფხული მოვა... ოღონდაც ერთიმეორეს გაუე-ვოთ, ოღონდაც მშვიდობა დამყარდეს ამ ქვეყანაზე და ჩვენზე ბედნიერი არავინ იქნება. დალოცულ ღმერთს ამ კურთხულ მიწაზე, ამ ჩვენს მა-მულზედა თავისი კალიდანა ყველა სიკეთე ჩვენივე გაუმეტებია და მო-ვისმართო, რაღაც ეჩხუბრებო, აღარ ვიცი? — თქვა ერთმა და „ხო“ ძა-ხილით ყველა ერთხმად დაეთანხმეს.

— დაწმარდი, თედო პაპა, და-წმარდი, ყველაფერს როველება, სა-წვავაც მოიზნობ, მიწებიც განა-წილდება, ქვეყანაც-დალაგდება, დოვ-ლათიც დატრიალდება, ნელ-ნელა ყველაფერშიც დაგერკვევით. ახლა დავიშალოთ, საქმეს მივხედოთ... მი-წას მივხედოთ, ხალხო, მიწასა, ცო-ლია, მთავარი ესაა. ამაზე უნდა ვი-ფიქროთ. ერთმანეთს უნდა ვაუგუოთ, ხელი გაუძამოთოდ და ნახეთ, რო-გორ წაღმა წავიდეს ცხოვრება, — თქვეს და დასოშობინდნენ.

საღამოს ბინდი ეფინებოდა არე-მარცხ. კაკლის ხის ქვეშ შეჯგუფუ-ლები ნელ-ნელა იმლებოდნენ და ზეაღვეთ ფიქრითა და იმედის თვა-ლით შესცქერიოდნენ მომავალს, რად-გან მომავალი დღეობისა და ბედნი-ერებას ჰპირდებოდა ადამიანებს.

სინანა სინარულია

— თქვენ უკვე ელაპარაკეთ ჩემს ცოლს? — დიას, ხერ, მაგარა, თუ თქვენ წინააღმდეგი არა ხართ, მე მანც თქვენს ქალიშვილს ვაჩრეველი.

— ბატონო მოხამართლე, ეს ხომ უხამართლობაა. ამის წინათ, როცა მე ჩემს მეო-ბელს ღორი ვუწოდებ, კარგად მახსოვს, ორახს მანეთი და: მაქამით, ახლა კი ზუთახით.

უეჭველო, გესწავლა მათგან დუმილი. — ამიტომ სახეროა, ვერ შენ ისწავლო მათგან მოლოდ წყლის სმია.

— შენ გჯერა ვაზეთში გაოქვენებად ვინცაღებხ სინარულია? — რა თქმა უნდა. მე გამო-ვაქვენი ვაზეთში ვინცაღებმა, რომ შეირდებოდა მიღწიის მარჩა და იმავე დამეს ვამი-ძარცვენს მღარაი.

— შენ რა, ვაყვიდი? — უყვიარს მამა ქალიშვილს, — თვალმ ვახახედი, ონკანებლდან წვეთავს, ხაუკაშო ჩამოცვენს-ლია, ტღმეფიშორა ურევებს, მა-ცივარი ზურდებმა, შენ კი მო-იტუე აპირებს ვაბოთვებას.

— ვწუხვარი, მაგარა ნუთუ არ იცით, ღორის ზორცის ფახი რომ ხატარაწილად ვაჩარად?

— ნიღვლის ზუშტში ვაქო ქვება, შარდში ცოლა, ფიღტ-ვეში კიქვბა... — ეტობო, ხარმე თხიე ში-თხაროთ, სად მაქვს ოსიბი და მშენებლობას დაიწყებ.

— ხეროც, წიხთარი, ვან არის ფავის — უყვიდი მე შე-ლია — დაღებობი პერსონაჟი? — ალბათ, უყვიდი.

ქმარა იუზნება ცოლზე: — აი, წყაიხეზე სტატია, ბერფახო, თევზებზე. შენ ხომ

საუბრი ქიმი

ქათრი პასი

პარი ჭრილობი გაიღო და პალატის მფუძვრობა მხიარულმა კისკისმა დაარღვია. ოთახში თეთრ, ქათრისა ხალათში ჩაცმული ახალგაზრდა ექიმი შემოვიდა, სახეზე დაუფარავი პატივმოყვარეობა აჩნდა. გვერდით ლამაზმანი ქათანი მოპყვებოდა და რაღაც საოჩუხეო ამბავს გატაცებით უყვებოდა. დროდადრო თავშეკავებით იცინოდნენ. ავადმყოფის სასაუბლს რომ მიუახლოვდნენ, დასერიოზულდნენ და საქმიანი იერი მიიღეს.

— როგორ ხართ, ვიორგი? — მოჩვენებითი გულისხმბერებით იკითხა პალატის ექიმმა.

თბილის-ბორჯომის ავტობუსის უკანა სავარძელში მფუძვრო მთკალათებულს, გვერდით სახამოვნო იერის ჭადარათიანი მამაკაცი მომიჯდა, ყურადღებით შემათვალეირა და გამომესაუბრა:

— სად მივმზავრებით, საკურორტო სეზონის ჯერ თითქოს არ დამდგარა?!

— გაზაფხულის სურნელი ვიგრძენი, ერთი კვირით დავთხოვე სამსახურიდან, რაც გულს ვადავაყოლო... ხომ იცით, რა ორიმტრიალია თბილისში.

— ჰო, თბილისი თბილისს აღარა ჰგავს. აქ გავატარე ახალგაზრდობა და როცა ჩამოვდივარ, სხვა ქალაქში მგონია თავი. სოფელ ტბაში ვცხოვრობ, სკოლის დირექტორად ვემუშაობ, ერთი კვირით დავთხოვე სამსახურიდან, რაც გულს ვადავაყოლო... ხომ იცით, რა ორიმტრიალია თბილისში.

— თბილისს როგორ მოწყდით, არ გენატრებო?

— ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ სოფელში რომ გამანაწილეს; ძალიან გამიჭირდა, დღეებს ვითვლიდი: მენატრებოდა ღვინა, მისი მოზაზღბული საუბრე, მეგობრები, ჩემი ეზო და ქუჩა, სახლის კიბეები, აივანი, კარის სახელურიც კი. საოცარი გრძნობაა მონატრება: როცა ვყვლავფერი ის, როცა ვიყვარს, შენს გვერდითაა, ვერც კი გრძნობ, ახ ბუნდინი ხარ, მაგრამ საკმარისია რაღაც ნიმი მორთოდ ჩვეულ ვარემოსს, რომ მიხვდე, თუ რა მყარად და ორგანულად ხარ დაკავშირებული მასთან. თვით შეუმჩნევლი, ურთალო ნივთიც კი, ვთქვამ, კვლდის საათი,

რომელსაც ბავშვობიდან შევივისე ოთახში მოწიქნიკეს, ვინმემ რომ ჩამოსხნას, ან შეცვალოს, მაშინვე უხერხულ დისკომფორტს იგრძნობ, მინდებდა, როგორ გითბობდა სულს და ავსებდა სიცარიელეს ეს თითქოსდა უშინშენილო, მაგრამ ბავშვობიდან შეჩვეული ნივთი.

სიყვარული და განმორება ვერ გუგუბან ერთმანეთს. ჯერ მონატრების სედა ტანჯავს აღიანს, შემდეგ ნოსტალგიის მძიმე სენი, მაგრამ დრო, ეს უხილავი მკურნალი, თავიანას აკეთებს და ჩვეს მისი მუდმივი პაციენტები ვართ.

— მაინც, რა ძალა იყო ისეთი, მშობლიური ქალაქი და ოჯახი რომ შეგატოვებინა?!

— ამას ერთი მიზეზი არ ჰქონია. ჯერ დედა გარდამეკვალა. გული აღარ მიმიწვედა საქართ სახლში. შემდეგ პირველი სიყვარული მწერია და მალე დავეპირწინდი კიდევ; სულ უფრო იშვითად ჩაჭდიოდი თბილისში. სამსახურთან ერთად მკურნლობას მივყავი ხელი. სახლი ავიშვე — მოვიხადე ვალდებულება. იჭყვიან, მამაკაცმა სიტოტების მანბილზე ერთი სახლი მაინც უნდა ააშენოს და ერთი ხე მაინც უნდა დარგოსო. მე კი დავუბატობი — ხუთი შვილი მაინც უნდა გაზარდოს ყველა ეს პირიანი შეჯსრულე: ერთი ბის მავკორად დიდი ბავაშვენი, ექვს შვილს ვზრდი და კიდევ რამდენ ყმაცვლი ცვდილობ ფიქრითა, აზრითა ცხოვრება ვასწავლი. მართალია გითბობ, ბავშვებთან ყოფნას, ჩემს სოფლის სკოლას შევეჩვიე და აღობა, ეს არის მთავარი პასუხი თქვენს შეკითხვაზე.

— თუ არ გავაწუხებ, ერთიც გამაგებინეთ: შეიძლება თითოეულ ბავშვს მიეცეს სწორი გეზი ცხოვრებაში, ისე აღზარდო, რომ გულდასუფილდობა, არ შეგეშინდეს მისი მომავალს? იქნებ აკაკი შერიანის უფერი მისაღებია, რომ მბრუნებს: მარტო აღზრდა რას უშველის, ბუნებაშიც თუ არ უშველია?!

სამოცდათ წელს გადაცილებულ სიცხისაგან გათრავულ მიხვებს თვალბში იმედის ნაპერწკალი აუთროთლდა.

— როგორ იქნება ჩემ დღეში ჩაჯრინილი კაცო, შვილო? აი, უკვირი თვეა, რაც ფეხი მომკვეთეს და არ დაადგა სამეული ამის შუბორცვას, ვევალობ დე ვიტანეკები. ნეტავ მეშველება რაზე? — მიხუცმა საბუგემო სიტყვის მოლოდინში ყურადღება დაამა.

— რას იზამთ, ასეთია სიბერე! აი, თქვენ რომ ჩემი ასაკისა იყოთ, დიდი ხანია სახლში იქნებოდით საც-სალამათო... არა უშავს, უარესიც უხება, — მიუგო ექიმმა და ორი თითით საბნის ქუთზე ასწია, სახსარს ქვემოთ ამპლუტრებული ფეხი შავთავლიერა — ჰო?!. — მრავალბინშენვლოვანდ გადაქაინა თავი, საბანს ხელი შეუშვა და თითები ერთმანეთს მდებორცა. შედეგე მის გვერდით მდგომ ექთანს ხელკავი გამოსრდი და მხიარული ბაასით დასტოვა პალატა.

მოხუცმა პაციენტმა ნაღვლიან მერა გაყოლია მკურნალს, რომელიც ახლა ყველაზე ნაკლებად ფიქრობდა მასზე და მის შეუხორციელ ჭროლობაზე. ავადმყოფმა დრბად ამოიხიზრა და თვალბები მიღულა იმ იმედით, რომ ზეალ მაინც გაივლინება სასუგემო სიტყვას, რომელიც ახლა ყველაზე უფარ წამალზე ძვირფასი გამზდარავი მისთვის.

თვლემდა მოხუცი და ჯერ მიხვდა-რიფო, რომ მის ექიმს არანაკლები უბედურება სჭირდა — გულმართლობა — ბაცლია შეჰპარვიდა სულში, რომელიც ნებისმიერ სენზე საშობია და ყველაზე დიდა ჭრილობაზე მხვლად მოსარჩენია.

ჩვენს საბუნოშვილში

ოჩი ნიველა

— ადამიანი ბრმა იბადება და ყრუ. ზოგს ჰგონია, ორ კვირაში თვალი აუხილება, ერთ თვეში ხმას გაიგონებს და ერთ წელიწადში დამოუკიდებლად გაივლის. არ არის ასე! ყმაწვილი მანამდეა ბრმა და ყრუ, სანამ დანახულსა და გაგონილს აზრს არ დააყოლებს, არ შეაფასებს და არ აწონ-დაწონის, ხოლო ვიდრე ეს ასე არ არის, განსაკუთრებული თვალყურის დევნება, ყურადღება და მიხედვა უნდა. ბავშვს მოთმინებით ლოლიავი, ლაცინი და პატრონობა სჭირდება — „ცელქია, გაუგონარია, არ ესმისო“ — წყრომით იტყვიან ხოლმე მშობლები. მაგრამ საქმე სხვაგვარადაა: ბავშვი ბრმა და ყრუ — ესმის და ვერ იცებს, ხედავს და ვერ აღიქვამს. ასეთ დროს თუ გვერდით გონიერი ჭირისუფალი ჰყავს, არ მოეშება, იწვალებს, იზღაფრთებს, მაგრამ ხმას მაინც ვაგონებს, ირგვლოვ მიმოფანტულ სილაბაზებს დაანახებს, შინაარსიანი ცხოვრების წყურვილს აღუძრავს და მერე ფრთხილად შეუშვებს ხელს, რათა დამოუკიდებლად გადადგას პირველი ნაბიჯები... მშვენიერების ტაძარში შესული ყმაწვილი კი, უკან გამობრუნებას აღარასოდეს ისურვებს, სამუდამოდ დარჩება იქ, თვალახელი და სმენამოკლებული.

ხოლო თუ გონიერი, გამოცდილი გულშემატიკივარი გვერდით არ აღმოჩნდა, ბავშვს თვალი არავინ წაატანა და ხელი არავინ შეაშველა, გაუყვება ბრმა და ყრუ ცხოვრების ოღრთ-ჩოღრთ გზას და საბოლოოდ ან უფსკრულში გადაიჩენება, ან წყაპი წაიღებს. უფსკრულში გადაიჩენილისა და წყალწაღებულის ამ ქვეყნისაკენ მიბრუნება კი, მოგვესწეებათ, რა რთულია.

რაც შეეხება აკაკის სენტენციას, ვერ დავეთანხმები! აბა, დაუკვირდით: თუ აკაკი მართლაც ასე ფიქრობდა, მაშინ რატომ გამოუტანა ჰაჯი-უსუბუბა საკუთარ თავს ასეთი მკაცრი განაჩენი? რას მივაწყოთ მისი უკანასკნელი სიტყვები: „სასიკვდილო მე ვარ მხოლოდ, რომ ციკად ვერ გამოხრდინარო!“ ცხადია, გამოცდილმა მოძღვარმა საფარ-ბეგის მშაკერულ დალატში თავისი შეცდომა დაინახა, რაც საბედისწერო გადაწყვეტილების მიზნები გახდა...

სულგანაბული ვუსმენდი პროვინციელი პედაგოგის საუბარს და ვერც კი შევნიშნე, როგორ გაილია გრძელი გზა. ავტობუსი ბორჯომის ავტოსადგომს მიადგა. გულთბილად დავემშვიდობე ჩემს თანამგზავრს, რომელიც იქვე მდგომ „პაპაში“ ავიად, ფანჯრიდან ხელი დამიქნია და გამიღიმა... ხალხით დატვირთული ავტობუსი მიმედ დაიძრა და სოფლისაკენ მიმავალ აღმართთან, დაკლკანულ გზას ნელ-ნელა აუგვა.

ირგვლივ მიმოვიხედე, სადღერში ხალხი ფუსფუსით ირეოდა და ნაკლებად ამჩნევდა, როგორ შემოპარულიდა არემარეს სიმწვანე, როგორი მათირობელა სურნელით მოდიოდა ვახაფხული... ჩანთა ზურგზე გადავივდე და ქალაქის ცენტრისაკენ გავემართე. ჩემი აზრები კი ისევ იმ კეთილფიქრიან კაცს დასტრიალებდა, რომელიც ავტობუსთან ერთად ღამაზ, ფუჭვიან მთებში გაუჩინარდა...

თავარიანი

ჩახრუნაძე

თავარიანი

თამარ წყნარი, შესაწყნარი,
ხმა-ნარნარი, პირ-მცინარი,
მზე-მცინარი, საჩინარი,
წყალი მქნარი, მომდინარი.
მისთვის ქნარი რა არს? — ქნარი
არსით მთქნარი, უჩინარი.
ვარდ-შაბზნარი, შამპ-შაღნარი
ლაწე-მწყაზნარი, ქუშ-მფინარი.

იონა შავთელი

• • •

ძირით მისისა იესესისა
შვილი მართალი იშვა ცხოვრებად
ქალწულ-წმიდისა წილდომილისა,
საქართველოსა მეფედ წოდებად,
სვეტად სჯულისად, ზღუდედ
სულისად,
ავარის ერთა ცეცხლთა მომდებად!

• • •

მეფედ მალალო, ქვეყა-მდაბალო,
ლომისა მსგავსო ძალად და გულად,
აღვისა რტო, ყოვლად მარტოი,
მჭვრეტთ სასურველო მოსარხვევლად,
ვარდზედ გამწლილო ყორნისა ბოლო,
ქმნილო სურნელთა მოსაფრქვევლად,
შუქთა მფენებთ, თვით განმთენებო
ზე-სამყაროსა, მერმე ქვე-ველად!

ბრიგოლ ორბელიანი

თავარ ვეფხის სახა ბათიანის კალესიანში

შენს წმინდა სახეს,
შვენებით სავსეს,
სახიერებით განსხივებულსა,
ეუშუბერ კრძალვითა
თაყვანტყემითა,
ცრემლ-მორეული გემთხვევი
ფერითა!
მიხარის — გიშუერ,
ეწუხუბარ და ვიშუერ,
და ესრეთ შუერა მსურს
სიკვილაშდე,
არ გამოფხიზლდე,
რომ აღარ ვკერძობდე
ჩემი სამშობლოს სულით დაცემას!..
ყვავილოვანი

წალოცი შენგ,
შენის დიდების სხივ-მოკლებული,
აღარა კშუენის,
აღარ გვიმრწყნივის
შაე დროთა ძალით, ფერ წახდენილი!..
და, ვით განვლილსა
სიზმარსა ტკილილსა,
მზეს დიდებულად ჩასვენებულსა,
ვიჯონებთ შენს დროს,
გული ვეიმავროს,
სრულად არ წაგმსწყვდეთ ცის
შემრისხავნი

ხნით დემაშვრალი,
დალონებული,
შენადდე; მეფედ, მოველ ვედრებით:
მთხელო ბედკურუს
შენს სატრფოს — მამულს,
და ჯვართა შენით აკურთხო კვალად.
შენი ივერი
აღსდგეს მღიერი
და დადგეს გრად სხვა ერთა შორის,
წმიდით საყდართი,
ენით მღაღართი,
სწავლისა შუქით განათებული!
ზნე ამაღლებით,
ძლევის დიდებით,
სამშობლო მიწის სიყვარულითა
და გაგვიცოცხლდეს,
რომ კლავც
მოგვესმეს
სიტყვა ქართული რუსთაველისა!
რომ განვიღვიძნეთ,
სულით განვახდეთ,
და განტრეს ბნელი უმცყერებისა!..
... მაგრამ ცად თვალნი
გაქვს მიტეკულინი
და მე ვიღარ მცნობ
გულ-შემუსვრილსა,

დამცირებულსა,
ხმა-მღიებულსა,
ბედ-დაკარგულის ივერის ძეს!
ეკვით აღვსილსა,
უსასოდ ქმნილსა,
გულ-უმიდოს, გაუხარებელს!..
ვამ თუ რაც წახდეს,
ვეღარა აღსდგეს,
ვეღარ აფევავეს ახლის შვენებით?
და რაც ღვეცა,
ის წარიტაცა
შაემან ყორანმა ვით უშწე
მსხვერპლის
პე, ცრუ სოფელი,
დალონებელი,
შენში კეთილი სად არს
ფერ-უკველად?
დიდებ ჩვენი,
ცად სხივ-მიმვენი,
ნუთუ ესღა გვაქვს, ვახედათ რასაცა?
დაფრუებულსა,
გზა უმევალსა,
უდაბურს ტყეში ტაძარს დარღვეულს,
სად სახე მეფის,
დიდი თამარის;
სჩანს მველს კელღზე
გამობატულად!

1877 წ.

ტინიან ტატიკა

ანანურთან

თავაჩია ნაჩათელს

შენ აქ რა ვინდა, მაგრამ ყოველთვის
მომაკონდები ამ ანანურთან.
შავი არავი თეთრ არავს ერთვის,
ჩვენი გაითშვა კი ვველს სურდა.

არც კი ვიცნობდი, არც კი მენახე,
ისე ღიბატადა თამარს დრუბელი.
ზარ დანერეული შენ „მოდიხანე“,
ფეხმოტეხილი შენ ზარ დრუბელი.

ისე ნახია ეს მოკონება,
როგორც დემონის ფრთების შუნება,
სჯობს გაიხარონ სხვა ვოგობმა,
მოიბან შენი ირმის ფეხები.

დე, გაიხარონ იმათ მგონებმაც,
მათი ცხოვრება ზეაღე იწყება.
ჩვენს მგლოვიარე მწუხარ ოცნებას
დაფარავს მიწა და დაიწყება.

გარჩენილი ვარ ქვებზე კალმახი
და ახული მაქვს ლაყურები,
შემათულადა ფეხზე ჩახმახი
და უსიკვდილოდ ვერ გადურებდი.

ახე კვებობდა აღბათ ათასი
და მოწყედ ჰყავდათ ეს ანანური,
ეს არის ჩემი მგონობის ფახი
და თვითმკვლელობის იავანური.

ლადო ბუღიაშვილი

თამარ ციციშვილის პორტრეტი.

გიორგი ლაონიძე

ანგელოზის შრახვა

დღეს ანგელოზის ფრესკა მარვენა,
დიდთვალეზა და გრძელი ფრთიანი,
ზედ მიაშვირა ხელი მარჯვენა,
ნახატს მიხსნიდა ტკბილი ხმიანი.

მოსწონდა, ხატი რომ ბრწყინვალეზა
თამარისეულ დროის დიდებით,
ცოცხალ ფრესკას კი ადგა ნათელი
და პირს ეფრქვია მარგალიტები.

და უცბად მივხვდი მე აბნეული,
რომ ორ ანგელოზს
შუა ვიდექი!

და ჰკავდა თვითონ იმ სპეტაკ დილას,
როცა პირველად მზემ გაანათა,
სერაბიმი კი, მან რომ დაჩრდილა,
ჩემს წინ ჰკნებოდა თანდისთანადა.

ერთის უღირსი, ვიდექ ორშუა,
გულში მათოვდა ვარდის ნათელი,
იქ, სადაც შავი მორევი შხუის
და მტკვარი მოჰქუხს კორიანტელით.

ԳՆԱԸ ԿՅՈՒ ՄՈՒՅՈՒՆ ԸՆԴ ՅՈՒՄՈՒՄ ԼՆՆԵՆ ՅՈՒՄՈՒՆԵՐՈՒ
 ԱՅ ՄՈՒՅՈՒ ՅՈՒՄՈՒՄ
 ՄԱՅՈՒՆԻԱՌ
 ԻՆՆ ՆԵՐՈՒՄ ԳՈՒ ԸՆԴՈՒՄԵՐՈՒ, ԶԱՆՈՒՄԸՆԻ ԳՅՈՒՆԵՐՈՒ
 ԸՆԻ ԳՅՈՒՆ ԸՆԴՈՒՆԱՆԻՍ ԵՄԵՐՈՒ, ԱՅԻՆ ԵՄԵՐՈՒ
 ՅՈՒՆԱԸՄՈՒՆԸ
 ԼՆՆԱԸՆԸ ԱՅ ՅՈՒՅՈՒ ՅՈՒՄՈՒՄ
 ՄԱՅՈՒՄ
 ՅՆՈՒՄԸ ՅՆՈՒ ՅՈՒՄՈՒՄ — ԼՆՆԵՆ ՅՈՒՄՈՒՄ, ԱՅ ՅՈՒ ՅՈՒՄՈՒՄ
 ՄԱՅՈՒՄ, ՄԱՅՈՒՄ
 ԼՆՆԱՅՈՒՄԸՆԻՍ ԵՄ ԵՄԵՐՈՒ ԶԱՆՈՒՄ ԵՄԻՆ ՄԱՅՈՒՄ ՅՈՒՅՈՒ,
 ԵՄԵՐՈՒ ԶԱՆՈՒ ԳՆԱՆՈՒ ՄԱՅՈՒՄ...

ՄՈՒՅՈՒՆԵՐՈՒՆ ԶԱՆՈՒՄԸՆԻ

ՄՈՒՅՈՒՆԵՐՈՒՆ (ՀԻՅՈՒՄ ԱՅԻՍ) ՄԱՅՈՒ
 ԱՅՈՒՄԸՆԸ, ՄԱՅՈՒ ՄՈՒՅՈՒՆԸ, ՄԱՅՈՒ
 ՄԱՅՈՒՄ, ՄԱՅՈՒՄ ԳՆԱՅՈՒՄԸ, (ԻՅ
 ՈՒՄ ԱՅԻՍ) ՄԱՅՈՒ ԸՆԴՈՒՄ, ՄԱՅՈՒ
 ԸՆԴՈՒՄԸՆԸ, ՄԱՅՈՒ ԸՆԴՈՒՄԸՆԸ,
 ԵՄԵՐՈՒ, ՄԱՅՈՒ ԸՆԴՈՒՄԸՆԸ
 ԸՆԸ, (ԻՅՈՒՄ ԱՅԻՍ) ՄԱՅՈՒ ՄԱՅՈՒ,
 ԸՆԸ ԸՆԴՈՒՄԸՆԸՆԸ, ՄԱՅՈՒ ՍՈՒՍ,
 ԸՆԸ, ՄԱՅՈՒ ԸՆԴՈՒՄԸՆԸ

თამარ პარსთავი

მარი აბრამიშვილი

ნიმარტოვის სილიადა

(თამარ პარსთავს)

შემთანათ —

როგორც ქალღმერთმა
და შეგუდეთა მღვრიე მღინარე;
ვაი, თუ ფრენის ზიჟი წაგრთვა,
ცოდვილ მიწაზე რომ გაიარე?

ვერ დაიმაღე ხაზე ხედებით,
როგორც სხივები მზემ ვერ დაშალოს,
კაცს შეეშინდა ბედნაერების
და აგიარა გვერდი,
თამარო!

ახიც დილია, ვინმე შორიდან
ქურდული შუერთით თუ მოგიტაცებს, —
ხარ სილიადე

სიმარტოვისა
და შენი ლმერთი —
არ ჩანს მიწაზე.

ახლა უნდა გამოვიტყდე, ახლა, ძალიან გვიან, მაშინ ომი იყო და სიყვარულისთვის არ შეცალა. ხან ნათის რიგში ვიდექი ათი წლის ბიჭი, ხან პურის რიგში, ბიჭი კი არა, კაცი ვიყავი, რადგან მესმოდა ჭირი და ვარამი, ვიცოდი არსი სიბუღეულისა და ვერძობდი სიკეთის მშვენიერებას...

ახლა უნდა გამოვიტყდე-მეთქი, რომ გუგუნები, რაში უნდა გამოვიტყდე რაში და სიყვარულში. როგორ მიყვარდი! როგორ და რომ შევკვდივდი, ბინდი ჩამოწვეოდა და მშვენიერი და ხათინ ხინუშე მიქან ლოყით შეეხებოდა ხოლმე... მერეუ გოგოც მიყვარდა, რუსულანი, მაგრამ იმას ვუბედავდი, შენ ვერა...

როცა პირველად ლექსი წავიკითხე — „თამარის სახე ბეთანიამი“ — მე ბეთანიამი წავედი, შენი სახე მინდოდა თამარის სახისათვის შემეღარებინა, მაგრამ ამაოდ. ვერ აღმოვაჩინე შესაგებება. იმის შემდეგ ათასი თამარი შემხვედრია ცხოვრებაში, სოცარია, მაგრამ უღამაშო თამარი არხად მინანავს; თამარი ვეკლა ან ლამაზია, ან მშვენიერი, ან კლემამოსილი, ან ამაყი და ყვლოღერილი, თამარი თამარია, მორნა და გათავდა, მაგრამ შენ რომ თამარი ხარ, თამარ-ღვლოფლი, ისეთი ტყუილია!

თამარ ერისთავო, ჩემი ბავშვობის მშვენიერო სინათლე, ბინდისფერ სოფელს გილოცავ, ამ წუთისოფელს, მინარია, რომ კვლავაც აბავალ მოაბიჯებ და-ნგრეულ რუსთაველზე, მოაბიჯებ რწმენით და იძელით, ირგვლივ აფრქვევ შექმნი მშვენიერებისას, სწორედ ისეთს, როგორც შეშვენის თამარს, ამ დღიან და საყვარელ სახელს!

თამარობას გილოცავ, თამარ ერისთავო...

როგორც ამბობდა შენი ფედერიკო გარსია ლორკა:

„შენი სახელი არის ვეკლა ვარსკვლავზე შორი და ვით წვიმა — სახვე ნაღველით“.

„და ვიმ ნვიპა,

სამსა ნაღველით...“

ფედერეკო გარსია ლორკა

განთიადი

განთიადის ხაზღოვებს
დოთრღუნვილი ჩემი ვული
საყვარლის ტიპილით და
შორა ვრების წინანებთი ეტებთა.

განთიადის ჰქრათილი ხნივი
ჩემი ხული რუსტრულიდან
წინატრების წერგებთა და
თაღებდათბრად მწუნარებს აზიანს.

ღამის დიდი ხარკოლავი
შავ სახურველს ასწებს მალდა,
რომ დღის ნათებს დაუხლოს
ვარსკვლავების წაღა ზეცა.

რად დავდივარ მინდორ-მინდორ,
რისთვის ვთედავ ხაზს და ხურდოს,
რად შევღებთ განთიადი,
რისცა ხული ღამე ხუროს.

რად დავდივარ, თუ არ ძალუბს
ნათის ხილვა შავ შუშს თაღებს
და აღარ გძრწობს ჩემი ხორცა
შენი წყრის სიხურავადღეს.

შენ დაანთქი ხაზღამოდა
თეთრი ღამის ნათელში და
გადამქარდა ვარსკვლავებით
ქერაში ვული დამეშრებთა.

ო, რომ შემიძლოს,
შეომამარცვო მთავარს
ფოთლებში

ღამთ გაეძინა მე შენს სახელს
მღუმარ ხუნებს,
როს ჩამოღდა ვარსკვლავებთა
შვიარის ტბაზე დასაჩქურლებლად,
როდენეს ტოდებს ჩემ შრიაღში
სინათლ დრს ბილით
და ჩემი ვული ვნებისა და მუხიკიანს
ტირულად დაცლილი
ტრეტიკებს ხრავთი საათავით
და წარხუღას წუთებხდა ითვლის.

იხვე წარმოვთქვამ მე შენს სახელს
ამ ხნელ ღამეში
და ახლა ავი რუსორებს
ქვამელ ზამეტის,
შენი სახელი არის ვეკლა ვარსკვლავზე
შორა
და ვით წვიმა —
სახვე ნაღველით.

როდენზე იხვე შეყვარება
იხვე, ვით მაშინ?
გაუფანტება ნეტავ ნახლი
მომავლის ქარში?
რომელი ვნება გამოტაცებს
ხსარა კლანჭებით?
თუ მშვიდი და ხუფთი დავრჩები?

ო, რომ შემიძლოს ამ ბუღებით
შემოვამარცვო მთავარს ფოთლებში

გიტარა

ტირლი დაიწყო გიტარა,
დაიწვებრა აიხის თახები
და მთელი არხებით ტირილი
დაიწყო გიტარა.

უთხარა რაც არა გინდა რა,
არ დაწოშნენღებ გიტარა.

და ტირის გაბზულად გიტარა,
წუალი რომ იტირებს, იმეგარად,
ქარა რომ იტირებს, იმეგარად —
თოვლიან ვეღლებზე გაჯლისბ.

უთხარა რაც არა გინდა რა,
ტირალს არ მოშლის გიტარა.

აბის ამ ტირილში შერტულია
მარადი წუხილი შორიულზე,
ცხელ ქვეშას თაკარა უდაზნოში
თეთრი კამელია ენატრებთ.

და ტირის ხელაში უფიღობას,
იტრები უმინოსს მისტირან
და ტოდებსზე პირველი სიკვდილია
პატარა ჩიტობა,
ო, ხუფთი დაწოლი დაიტრელო,
ვული, გიტარავ!

ქართველი პიანისტი ამერიკაში

ნინო მისი

„უჩვეულო ამბავია თავისთავად. შიგადაშიგ ზღაპარსაც კი წაყავას რა-ღაცით. ვადაიარა ქართველმა ჭბბუკმა ცხრა შთა, მიადგა უცხო ქვეყანას და უეცრად, არც მეტი, არც ნაკლები, საკუთარი თავის გამოვლდა მოუნდა. ბევრიც აღარ უფიქრია, ადგა და... ერთბაშად სამ იეპურ უშაღლეს სასწავლებელში ჩააბარა მისაღები გამოცდები, თანაც სამივეგან წარმატებით...“

ასე იწყებოდა სტატია ახალგაზრდა ქართველი პიანისტის, თბილისის ვ.სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიის სტუდენტ გიორგი ვარნაძის შესახებ, რომელიც გახუთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ (მაშინდელი „კომუნისტი“) ფურცლებზე 1990 წლის ივნისში გამოქვეყნდა.

იმ დროისათვის, ჯერ კომუნისტური რეჟიმის პირობებში, მართლაც ფრიალ უჩვეულო რამ მოხდა. შეერთებულ შტატებში კერძო მიწვევით ყოფნისას გიორგი ვარნაძემ გადაწყვიტა სწავლა გაეგრძელებინა ნიუ-იორკის რომელიმე პრესტიჟულ სამუსიკო სასწავლებელში. მიმართა ერთ-ერთ მათგანს და თანხმობა მიიღო. ამერიკელებმა ეს უპრეცედენტო შემთხვევა ჩათვალეს, რადგან სტუდენტთა ტრადიციული გაცვლა-გამოცვლის მაგიერ, უცნობმა თბილისელმა ჭბბუკმა დააბარა მათ სასწავლებელში გამოცდების ჩაბარება.

დაბრუნდა გიორგი ვარნაძე თბილისში, შეუთანხმა ყველაფერი თავის საყვარელ პედაგოგს, საქართველოს სახალხო არტისტს პროფესორ ვანდა შიუკაშვილს და უკვე საქმიანი ეზიხტით გაემგზავრა ნიუ-იორკში.

ბედმა გაუღიმა. იქ იგი შეხვდა სახელოვან ქართველ პიანისტს ლექსო თორაძეს. ლექსომ ურჩია, რომ ერთდროულად რამდენიმე სასწავლებელში ჩაებარებინა მისაღები გამოცდები (ამერიკაში ეს მიუღებელია). გიორგიმ წარმატებით ჩააბარა გამოცდები „მუსიკარდში“, „მანჰეტენში“ და „უილსონში“. სამივეში ჩაირიცხა. სხვათა შორის, ერთ-ერთი მიმღები კო-

მისიის წევრი თბილისელინისათვის კარგად ცნობილი დიდი ამერიკელი პიანისტი ბაირონ ჯანისი გახლდათ, რომელმაც გზა დაულოცა ქართველ ახალგაზრდას.

გიორგიმ თავისი არჩევანი „მენეს კოლეჯზე“ შეაჩერა, ვინაიდან ეკონომიური პირობები იქ ოდნავ უკეთესი იყო. უნდა ითქვას, რომ მაშინდელი ოფიციალური არ დეკლარა ახალგაზრდა პიანისტს. უფრო მეტიც, ერთ-ერთმა ფუნქციონერმა (იგი, სხვათა შორის, დღესაც ხელმძღვანელის სავარმელში ზის) ბრძანა: „თუ ფული არა აქვს, სად მიბრძანდება სასწავლებელში?“ მაგრამ საქართველოში ლეთისნიერ ხალხს რა გამოლევს?

ორი წლის განმავლობაში სწავლობდა გიორგი ვარნაძე ნიუ-იორკის „მენეს კოლეჯში“ პროფესორ არონოვას კლასში. ამ პერიოდში მან მნიშვნელოვან წარმატებებს მიადგინა — 1991 წელს დაიმსახურა პრესტიჟული გალიამის სახელობის სტიპენდია, ხოლო 1992 წელს მოიპოვა პირველი პრემიები დავლესტონისა და ჯოზეფ ფიდელმანის სახელობის პიანისტთა კონკურსებზე. „ამერიკის ხმის“ ქართულმა რედაქციამ მიუძღვნა გიორგი ვარნაძეს სპეციალური გადაცემა. საქართველოში კი გამოჩინდა საოცარი პიროვნება, დიდი ხელოვანი, ბატონი თენგიზ სუხიშვილი, შვილი დიდი ქლავატონის ნინო რამიშვილისა და ბატონი ილიკო სუხიშვილისა, რომელმაც, სპონსორობა გაუწია ნიჭიერი ახალგაზრდას, რითაც ბევრად მეუ-

მსუბუქა გიორგის ეკონომიური მდგომარეობა შორეულ უცხოეთში.

მთელი ამ დროის განმავლობაში გიორგი არ კარგავდა კავშირს ლექსო თორაძესთან. მათი ურთიერთობა გადაიზარდა შემოქმედებითსა და ახლო მეგობრობაში. ამას წინათ ერთ-ერთმა ამერიკელმა გახუთმა გამოაქვეყნა სტატია გიორგი ვარნაძეზე სტატეიას თან ახლდა მისი ფოტო ტექსტით „მაესტრო თორაძის საუკეთესო მეგობარი“. შემთხვევითი არ იყო, რომ გიორგიმ წელს განაგრძო სწავლა უკვე ინდიანის უნივერსიტეტის ასპირანტურაში პროფესორ თორაძის ხელმძღვანელობით. მოამზადა ახალი პროგრამა, რომელშიც შედიოდა, ბრამსის, შოპენის, სკრიაბინის, რახმანინოვის, პროკოფიევის ნაწარმოებები. განსაკუთრებული მონღობებით იმუშავა ლექსო თორაძის საყვარელი ნაწარმოების რეჟისის „უნდინიზე“ და კვლავ წარმატება — პირველი პრემია ირენ ტინტენრის სახელობის კონკურსზე მიიჩივანში. გამოთახილები პრესაში...

ამჟამად ქართველი ჭბბუკი ემზადება მომავალი კონკურსებისათვის, ხოლო 1994 წლის იანვარში იგი ჩააბარებს გამოცდებს „მასტერს დიჯერის“ (კანადელატის ზარისხის) მოსაპოვებლად.

ჩვენ იმედი გვაქვს კვლავ გამოჩნდებინა საქართველოში ღვთისნიერი ადამიანები, რომლებიც ხელს გაუწევდნენ ნიჭიერ ახალგაზრდას

რეკვიამი

ფინილიანი „ჯარკაშულს
სიკვილი არ უჭარიან...“

ზურაბ წერეთელს

მძლი ქართველო, მოიხე გული ტირილით,
გლოვის ზარები რეკენ,
ვეოდებ მეც შენთან ერთად!
გამია დოლის... და უმანკო კრავებს ყელს ჭრინან?!
თეთრ გეგებს თეთრი ფრთის გამლა და წუთისოფელში
თუხეულ სათქმელი სიმღერაკი არ დაცალეს!
ქართველის დღიანი თც სუდარას ერთად კერავენ,
ოცი მიკლულის იმისება დღეა მაძებთ
და შავი ფერით ფერები დღროშა წითელი!
მძლი ქართველო, მოიხე გული ტირილით,
გლოვის ზარები რეკენ,
ვეოდებ მეც შენთან ერთად!
ნაირის ქვეყნის ემატება ქართლს გლოვის ზარის...
სიორის დღეო ზარის რეკვას ეწმიადინის
ზარების რეკვის გლოვის ზარიც ემზინება...
გაოგნებული ხალხი უფალს ლოვვას აღუდგენს,
ურატხელი კელაბტარი კანკალებს ერთად...
სამშობლოს ზატი უსვენია წინ კათალიკოსს,
წმინდა ილია ღმერთის ავედრებს სვედრს ქართველისას,
სრულად სომეხი პატრიარქი ვაზგენიც ახლა
შემოქმედს შესთხოვს ერთმორწმუნე ქართველი
მშვიდობას;

ჯგარი უპყრია ხელით, ის ჯგარი, ჩვენ რომ ზვარაკად
ვეწირებოდი ქრისტეს რჯულით ეროგულებისთვის...
და აკი იმავე ქრისტეს წმინდა ჯვარს აქანდაკებ
შენც – აქ, ბაგების ამ იღვმად ღამის წიადში,
რათა უცსკარზე ნათლისვეტად აღმართო იგი,
ოცი უმანკოს მოვინება, უკვდავსაყოფად;
მათ სულებს მარად ედვას წმინდა ნინოს ნათელი...
ეს მერამდენედ, ძმად, თითქოს ყელს ვანეებ გვეჭრინან
მავნი, სიცოცხლის სისხარული როცა გვამღერებს;
როს გაზაფხულის ყოვლისმომცველ ფერიცვალების
მდინარის ტალღებს მივეყვებით იმედანანი,
მუხანათურად ზურგში მაშინ ჩაგვეც მახვილი...
არ დავეკლებია თურქ-სელჩუკი,
ათარი-მონღოლი,
თემურ-ლენგის და მურვან-ყრვის
ურდო და ურდი...
ჩვენი წარსულის თვალწაუწყდენ საუკუნეებს
და ისტორიის ჩვენი ავბედ გზაჯვარედინებს
ათასი ჯურის მამამაღლი თანხარი ახსივს –
მუხას მუძლი რომ შეესევა – ისე მრავალი...
მაგრამ ბოლომდე გაწირულინი როდი ვიყავით,
ჩვენც მოკვივლენდა ხოლმე თითო მოყვარის ღმერთი
და... მაშინ, ღმერთო, აღსეხეულვართ რა სისაითითო,
რა სიყვარული ვაგეჩენია მათ მიმართ, ღმერთო...
კა, უფალო, გამოვეკადრეს ყელი რამდენჯერო:
გაჩენის დღიდან ეს რა მიმეჭ სვედრი ვვარგუნეს,
ხუთუ ჩვენ რიხდით კაცთა მიდგმის უშიძიეს ცოდებს?!
მას მერე, ახ ჩვენ ქრისტეს რჯული ვწიამეთ, მიწვივ
ურჯულოების ურდოები სისხლს გვიწამლავდენენ
და ტყვე ქრისტეანთ მალით ხდიდნენ ურჯულოებად –
მპოს-ქართლოსის სული ბევრჯერ ასე გასწირეს!

მძლი, ტერ-ზორის უდაბნოში, ცხრაას თხუთმეტში,
მიოსრა ორი მილიონი უმანკო მსხვერპლი –
ისეც სულ ერთი მუჭა ჩემს საწყალო ერის...
ვით მწყურვალისთვის ოახისი, ჩვენთვისაც თითქოს
თავისუფლების ამოშუქდა მზე ლაჭვარდიანი...
მაგრამ... ჰე, ძმად, იმედის მშვე თალხმა დღვარა...
ცხრაას თხუთმეტის დამანგრეველ იმ ტრაგედიას
უბედურება ალაღივით ფენდავებ მიპყვ:
ცხრაას ჩვიდმეტე, ცხრაას ოცი და ოცდაერთი,
და მერე კიდევ – ათას ცხრაას ორმოცდაერთი...
სისხლის წვიმები...
მაგრამ იგი სულ სხვა დრო იყო:
რევოლუცია... საბჭოების ხელისუფლება...
მტარვლი ფაშისტურ გერმანიის უღელტეხ მემინავ
მომე ხალხების საოცნებო თავისუფლება...
დაუნდობელი ბრძოლა მტერთან, ორევე მხრიდან
ერთმამეთისკენ რომ იწყებდა მთლად კბილებამდე
თოფ-იარაღში, ჩაჩენ-ფარში ჩამდგარი ჯარი...
ეს იყო ომი... მაგრამ შემდგომ, როცა ქვეყანამ
ამოიხუნოვა თავისუფალი... და ჩვენც ორდესაც
ერთად ჩავებით მშვიდობიან შერმის ფერხულში,
ვეკადეთ, ვწაღა თავსატეხი პრიობლმა მხოლოდ
გადავარდილო უსისხლო და მშვიდობიან გზით, –
რომანტიკამ გავეტაცა იქნებ უფლებად?!
ცხრაას ორმოცდაათექმეტეცე ხომ გაზაფხულს იყო?!
ან ამ ავღანურ აღტკინებას რაღა ვუწოდოთ?..
მერე იყო და... თებერვალი და სუმგაითი...
ცხრაას ოთხმოცდა რვა წლის განვიციდი ახალ...
ხილო სულ ახლა, გულომისუღმა კაცობრიობამ
შიე გულის გულში ჩააფურთხა კაცთა სამართალს, –
უმანკოდ დაღვრილ ქართულ სისხლის გამო ამჯვრად...
ეს მერამდენედ, ძმად, თითქოს ყელს ვანეებ გვეჭრინან
მაშინ, სიცოცხლის სისხარული როცა გვამღერებს,
როს გაზაფხულის ყოვლისმომცველ ფერიცვალების
მდინარის ტალღებს მივეყვებით იმედანანი,
მუხანათურად ზურგში მაშინ ჩაგვეც მახვილი...
ბარებიო ჟლოტეს ქალწულები, მანდილოსანნი
მაშინ, როდესაც გაზაფხულმა კვირტი გახეთქა;
ამ დროს ნაზმათრი იბარება მიწა და ბართი
ორმოის იღებენ, რათა წინის ახარონ წერტი;
ძმად, ეს უკვე მერამდენედ გაგვიწრებს უღეთოდ...
ეს მერამდენედ მოგვეცხეს ჩირქი ტყუილ-ურალოდ...
ეს მერამდენედ უწიწალოდ გეჟუჟეს და გვეშუეს...
გაოგნებულია აღარ ვუწყე –
რა გზას ვეწიო...
ქენებ ვისმინოთ წინაპართ ხმა მსასოვარი
და შევეფართოთ ეკლესიას,
ვირწმუნოთ ღმერთი, ვანთოთ სანთელი
და... ვირწმუნოთ ადამიანიც,
თორეც მანძილი სიგიჟემდე
აკი არც ათი..

სოსხურიდან თარგმნა
გიმინ შანანაზარმა.

ფაქტორი მასალით მიღარი, იგი შესაძლებელი თანმიმდევრობით, კრალისანს მიმევიდეთ იყო ერთი-მეორეზე ასმულო და ერთნოლოვი-ურ ჩარჩოში ჩასმული. ამასთან, მეტფორების, ეპითეტების, შედარებების სიუხვითა და არაფულებრივად ზუსტად ხაზონიშნებით სახე.

იმ დღიან მოკიდებული, შეიძლება ითქვას, ნიკოლოზ კანდელაკის თითქმის არც ერთი ლექცია არ გამომცდელია. დავსძენ იმასაც, რომ ზემოაღნიშნული შთაბეჭდილება დროთა განმავლობაში არა თუ მიწოდებულია, არამედ თანდათანობით იფუხვება და სრულყოფასთან ერთად უფრო მტკიცე და მყარ ხდება.

ცხადია, ყველა ლექციის აქ, თუნდაც ზოგად ჩარჩოებში, განხილვა მეტად შორს წაყვავდა, მაგრამ ზოგიერთი მათგანის ჩამოთვლა მაინც საჭიროდ მიგვაჩნდა. ამასთან, პირბითად, ეს ლექციები შეიძლება განრებად და დავუყო: საბრძოლო-პატრიოტული, დღეატეკურ-აღმშრ-დელობითი, ფიციითი-საქსნაყულებო, კლასიკოსთა სახეები...

საბრძოლო-პატრიოტული ლექციების ციკლს აერთიანებდა: დიდგონის, ბასიანის, ასანიძის, კრწანისის (ანუ სამაის არაველი) და სხვა ბრძოლებიდან მიმდინილი ლექციები, რომელთა ძალა ანდამატისებრი იყო. სახელდობრ, დიდგონის ბრძოლის ეპიზოდში წარუძღვლელ შთაბეჭდილებას ახდენდა დავით აღმაშენებლის მიერ ბრძოლის ნაირ-ნაირი გონივრული ხერხების გამოყენებით მტრის უთავალავი ლაშქრის მძლევა-განადგურების საბრძოლო სურათების აღწერა.

ასევე, საყურადღებოა ბასიანის ბრძოლის სამზადისის გადმოცემა: ქართველთა ლაშქრის ვარძამთა თევზის, ჯარის სახეობათა წყობა და ამ ფორზე ფეხმძეული მეფე თამარ როგორ მიეძარება ვარძამის ტპარის მთავარი შესასულელისაკენ, რომ მიიღოს ღვთისმშობლის შუაგედროს ქართველ ლაშქარს და გამარჯვება შესხვივის მას.

იმავ ლექციაში დიდი ტაქტიკით, დიდიმპატიური შორსმხედველობით და საბრძოლო მდგომარეობათან შეხამებით იყო გადმოცემული მეორე სურათი: იგი ნუქარდინის ქრისთ თუ შუაქაცის შეხება, რომელიც დიდებულ თამარს, სამეფო დარბაზში დიდებულთა ბჭობისას შეუფერებელ სიტყვას ჰპირებს, რასაც საკადრისად აზღვევიანებენ და იქით ვაისტუმრებენ, საიდანაც მოვიდა.

ასევე, ასანიძის ბრძოლისადმი მიძღვნილ ლექციაში საბრძოლო ეპიზოდების აღწერის გვირგვინად მი-

გვანია მეფე ერეკლეს და კონსტანტინე ბელის ორთაბრძოლის აღწერა-გადმოცემა.

თავის ლექციებში ნიკოლოზ კანდელაკი მარტოდენ ისტორიული ფაქტების აღწერა-გადმოცემით კი არ გამაყოფილებოდა, მსმენელს ამ ბრძოლების უშუალო მინაწილედ ხდიდა. ამიტომ იყო, რომ დარბაზში ლექტორის წინ აქ ვერძობდით თავს, თითქოს ჩვენი დღეობული ისტორიის შემპათიანენი და თვითმბეჭველობი ვიყავით. ალბათ დარბაზში დროდადრო აღტაცების თუ სინანულით გამოისახავდად უნებური შეშინებები ამიტომ ვაისძობა ხოლმე. ამ გარემოების ისიც უწყობდა ხელს, რომ თვით ლექტორი ასეთ დროს არავითარ შენიშვნას არ იძლეოდა. პირაქით, მისი სათან სახე სიკეთის შირავანდით იმსახურდა და ისეთი შთაბეჭდილება გერჩებოდა, რომ ლექტორი არა თუ მთელი ლექციათ, ყოველი სიტყვითაც აყვრობდა მსმენელს.

ნიკოლოზ კანდელაკი თავის ლექციებში მარტო თემატურად კი არ იყენებდა ჩვენი კლასიკოსების ცალკეულ ქმნილებას, არამედ თვით კლასიკოსების შემოქმედების შესახებაც კითხვობდა ცალკეულ ლექციებს (ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ილია, აკაკი, ვაჟა-ფშაველა, იაკობ გოგბაშვილი).

ერთი რამ არ შეიძლება არ აღვნიშნო: სტუდენტთა ერთ ჯგუფს ამ დროს თითქმის ჩვენი დღეობატურის კლასიკოსების შემოქმედება მეტწაღებად თითქოს კარგად ვკითხვდა შესწავლილი. ყოველ შემთხვევაში, ასე ვიყავით დარწმუნებული. მაგრამ ნიკოლოზ კანდელაკის ლექციების მოსმენის, მასში ჩართულ შედეგთა მისეული ინტერპრეტაციის შემდგომ (მაგალითად, ვაჟა-ფშაველას კაი ყმა, ბაკური, დავითაბუნელი პასუხი აკაკის, დამე მთაში, ხმელი წიფელი, მვლის სურვის ნამაზობი და სხვა ვაჟაელი) ისეთი შთაბეჭდილება გერჩებოდა, რომ ჩვენ ეს ნაწარმოები წაჭითხული გვექონდა, იქნებ ზეპირადაც ვიცოდით, მაგრამ მათი ხილრბასეული ვახსრება მხოლოდ ეს-ესაა შეუძლებელი. ერთი სიტყვით, ორატორი გვეზმარებოდა ამ თუ იმ მწერლის აზლებურად აღმოჩენაში.

კანდელაკისეული ინტერპრეტაცია ნაარბობის განხილვად როგორც დაწარუებულად, ისე მთლიანობაში, მისი შექმნის გამომწვევ მიზეზებს, ფანს, ისტორიულ-ლიტერატურულ დღიებულებას, აუტორის ტაქტს, მიზანდასახულობას, ნაწარმოების ხილდებს და მოქმედ პირთა რაოდენობ-

ბასაც კი. ავილით ვაჟას „ბაკური“ ამ შედარებით მცირე მოცულობის ნაწარმოებში, რომელშიც ქვეყნის წახდენასთან ერთად ბაკურის ოჯახის ტრაგიკული ამბავიცაა გადმოცემული, სამი მოქმედი პირია ამ ცხრთი მათგან ზედმეტად არაა. ნიკოლოზ კანდელაკის შეფასებით „მსგავსი ლიტერატურული ნაწარპი მოცულობის ლიტერატურის მსტორიამ არ იცის“.

ამგვარად, ნიკოლოზ კანდელაკი ჩვეს თვალწინ შესასურთ სიყვარულით ჰქმნიდა, მერწავდა თუ აქანდაკება ჩვენი კლასიკოსების არა მარტო გარეგან, შინაგან სულიერ-ფსიქოლოგიურ პორტრეტსაც, ე. ი. ამა თუ იმ კლასიკოსს წარმოვიდგენდა ცოცხლად, თავისი სწილების შექმნის პროცესში (ილიას სიტყვა ნიკოლოზ ბარათაშვილის ნუსხების დღეებში დაკრძალვებ, ან აკაკი თვით დიდი ილიას დასაფლავებზე).

ნიკოლოზ კანდელაკის ლექციების დახასიათებისას საჭიროდ მიგვანია მკითხველის ყურადღება გავამახვილოთ კიდევ ერთ გარემოებაზე: მისი ლექციები არ ატარებდა ტრაგეტიკულ ხასიათს, ე. ი. იგი არასოდეს იმეორებდა ერთსა და იმავეს. მიუხედავად იმისა, რომ ყველა ლექციათა თავიდან ბოლომდე წარმოდგენად ზეპირად, უფრო სწორად, მოვეთხრობდა ყოველგვარი ჩანაწერის ან „შარბალებს“ ვარგულ. ამასთან, ლექცია ყოველთვის არა თუ სასაამონო, არამედ ყოველმხრივ საინტერესო, მიმბრუნველი და ბეგრის მიმცემი იყო. ამაში ადივილად დარწმუნდებოდით მისი ერთი და იმავე ლექციის რამდენიმეჯერ მოსმენისას. იგი ყოველ თავის გამოსვლას მრავალჯერს ამდირებდა ახალ-ახალი მასალით, ახლა იმავე მასალას გადმოსცემდა ახლა ინტერპრეტაციით.

იქნებ ღირს იმის თქმა, რომ ნიკოლოზ კანდელაკის სიცოცხლეშივე ბევრი მიმამეველი გამოიჩინდა... მაგრამ, რომ იტყვიან, „ველა ბუზი ზუზის, მაგრამ ფუტკართან ყველა ტყუისო“. ასეც მოხდა, ნიკოლოზ კანდელაკის ტრაგიკული დაღუპვის შემდეგ მისი მიმამეველები არხიდან ძალე გაქარენ...

დრომ კვლავ წარმოაჩინა ჩვეს მასხრობაში ნიკოლოზ კანდელაკი როგორც მუშა-ფუტკარი, რომლის მრავლისმეტყველ სიტყვას თავისეული სიტყვებაც და ანდამატიუბური ძალა ჯერაც არ დაუკარგავს... არ დაუკარგავს იმ ადამიანთა სხივანში, ვისაც ბედნიერება ჰქონდა მასთან პირადლ ესაუბრა ან მისი ერთი ლექცია მაინც მოესმინა.

2000

ეროის უკვირე

როცა ჩემი ახალგაზრდობის დროინდელი ამბების მთელი წყარო, შენი თანატოლები ყურსაც არ მათხოვებენ ხოლმე — მომიხელთა ერთხელ ოთხმეტის ვადაცილებულმა ბიძაჩემმა — ალბათ იმიტომ, განებებურებულეს სრულებითაც არ აინტერესებთ, რა მწარე ზვედრი ჰქონდათ მით წინაპრებს, მით უფრო, მოხუცებს, აუტანელ ტვირთად რომ აწვენენ შვილებს... ეკ, რომელი ერთი გავისხენო... აი, თუნდაც ჩემი მეზობლის ამბავი, შავ დროთა ზღაპარსა ჰკავს იგი, მაგრამ ვაი, რომ ზღაპარი არ არის:

ჯერ კიდევ ყმაწვილი ქალი იყო და ყველა კი პატივისცემის ნიშნად ბიცოლა მარიანტონიას ეძახდა, პოდა, შვილების ზეირიანად წამოჩივაც არ დასცალდა, დაქვრივდა. მთელი ოჯახის სიმძიმე დააწვა სუსტსა და ცხოვრებაში გამოუცდელს; ჩამუხლულს ვერ ნახავდი, ვერც შინ და ვერც გარეთ. ღვთის შეწყვეთ, გამოზარდა ობლები.

უფროსი ვაჟი ოცი წლისა რომ გახდა, დედის გამოუცხადა:

— დე, ყველა ემიგრაციაში მიდის, მოდი, შეცა კეცა ბედს. ამბობენ, არგენტინაში ბევრია სამუშაოც და სიმდიდრეცო, ზორციც იაფი ყოფილა. იქნებ გზის ფული მიმოვნო და წავალ, ვიმუშაებ, ფულს გამოვიგზავნი და შენც ამოისუნთქავ.

რა ექნა, შვილის სურვილს როგორ აღუდგებოდა, მიდგა-მოდგა და გასამგზავრებელი ფული უსესხა.

— წადი, შვილო, დამერთმა ბედნიერად გატარო... გახსოვდეს, რომ დედმაშვილები გყავს საპატრონო, შენი და უკვე გასახოფარია, მშობი

ხომ უნდა გავუმზადო... თავი არ წაავტო, შვილო, გლახა ქალებს არ გაეკარო.

— რას ამბობ, დედა, ეგეთები ვერ შემაცდენენ... ვიცო, რა ყოფაშიცა გტოვებ.

გამოსთხოვა კურთხევა, დაუკონცა ხელები და წავიდა.

არგენტინიდან ერთი-ორი წელი თუ უგზავნიდა წერილებს — რევიანი სამუშაო ვერ ვიმოვეო, ილაღლა არ გამიმართლა და სამშობლოში და-

საქართველო

ნაწარმოების ინტენსივობის უზრუნველყოფა

ამ ცოცხალ ხმას წინ ვენახში აღმოჩინეს ანტიურთა რომის ნაშთები — თეატრის სპირაკელო, ულანაზის ხაღისა და საცხოვრებელი სახლების ნანგრევები. უმარავი ხალხი მოყვდა ამ ხანგრძობის ხანაზისას. კაცობრიობის ისტორიის კონკრეტული დაცვის მართი ანტიურთა აქტივობებისა და ადგილი მოიპოვა საინტენსივობის უზრუნველყოფის მიზნით. შიდა მხარე აღუწერა ხანგრძობის აქტივობების უფრო მეტი ინტენსივობის უზრუნველყოფის მიზნით.

მარტალხაბი და მითი

ღამის სამუშაო ძალიან ვნებს ხანგრძობის. იმულებითი აბოჯრატ ოთხჯერ წებია და მითი მოწმადე ქალებში ამითან შედარებით. ვინც დედა წესობს. კონკრეტულად რის ხაზ ფუქველზე ატყვიებენ ამას დღევანდელი მეცნიერები. ცნობილი არ არის, შეხატოდა ამის მიზეზად ხანგრძობის ზრდაში ნაღური დარღვევები, კუჭის მართი ტყვიანი და უმართობი გამოწვეული სტრესი, ღამის სამუშაოს რომ ალახავს. უაქტივი კი ის არის, რომ ღამის სამუშაო ქალები დღის სამუშაოს იტყვიან.

ბრუნება მინდაო. ეს იყო და ეს. მას შემდეგ ბიცოლა მარიანტონიას ცრემლი ალარ შემსრობია. მერე ერთმა ჩვენმა თანასოფელელმა მოიწერა, ანტონიო ვილავა ქუჩის ქალს გადაყვარა და ლიონიას მიჰყო ხელით. საბარალო ჩემი მურობელი სიოცხლის ბოლომდე ორში დაღუპულავით იხსენიდა უფროსი შვილი.

დარბა მამიც ვერ გატეხა, ორივე შვილი დააქორწინა. ისინიც დღენიადავ შრომობდნენ და არც თვითონ იყო უქმად. ძალია ენროდა. ეტყოდა ხოლმე ქალიშვილი:

— ახლა მამიც მოისვენე!
— ხომ მომკლა უსაქმურობამ, გულხელდაკრფელით რა გამაჩერებსო, — უპასუხებდა დედა.

— სულ ტრიალებ, სულ რაღაცას აკეთებ, ერთხელ მამიც განხო შვეიდავ.

— მშვიდად მამინ ვიქნები, უფალი რომ თვისითან მიხმობს, — და გამომცდელად დასძენდა, — მანტერეგებს, მამინ რაღას იტყვით, მკლავის აწევის ძალია რომ აღარ შექნება.

— ღვთისმშობელივით მოვეყვრობით, — ეუბნებოდა ქალიშვილი.

— დაგაბაღაშაუბით, — უპასუხებდა პატი.

წლები გადიოდა და ბიცოლა მარიანტონია ბერდებოდა, ბოლოს ისე დაუძღურდა, საკუთარ თავსაც ვეღარ უკვდიდა. რძალმა წუწუნი დაიწყო, შვილებს ყურადღებს ვეღარ ვაქცევ, დამალა აქ ქალის მოვალეობ. ქმარმა შეეშახა, რას ქვია, ხომ არ გავიწყდება, ეს ქალი რომ დედამემაო. იმ დღეს კი ჩაჩუმდა რძალი, ვერამ მადღეს ისევ შესწუწუნა ქმარს, გვლარაფერს ვასწრებ, იქნებ ჯობდეს, ერთი ორი კვირით დედა შენ დასთან გადავიყვანოთო.

აღარ დაუყოვნებიათ, იმავე დღეს წაიყვანეს ბიცოლა მარიანტონია ქალიშვილითან. ახლა სიმძე ვერ გვაძო მოხუცი. ერთი კვირაც არ იყო გასული, ისევ ვაჟიშვილითან გადმოაბარგეს საწყალო.

მერე ასე შორივდნენ: ერთი დღე ქალიშვილი შეენახა, დედა, მეორე დღე — ვაჟიშვილს. ასე ატარეს აქეთ-იქით კარგახანს, ვიდრე სულმოვლად ძალაწარბთმუღმა არ შესსიხვია შევილებს:

— ჩემს პატარა ქონში წამიყვანეთ, სადაც გაგაჩინეთ და დაგზარდეთ, იქ ვიცი, არავის შეგასწუხებ.

თავპატივით არ გამოუდგაოთ, მიიყვანეს თავის სახლში, ყოველ დღე უგზავნიდნენ ცოტადღენ შურს, ბარდას, ლობიოს, ხანდახან ისევ ხდებოდა, ავიწყდებოდათ საჭმლის მიტანა.

ერთ დღეს ვაჟიშვილი ესტუმრა, ცულ გუნებაზე იყო — ოთხი შვილია ჰყავდა და უჭირდა ოჯახის რჩენა.

— დედა, ანტონიოლამი მივიღეარ მთელი ოჯახი, — მდღევარებებს ვერ მალავდა. და რომ არ ეტერა, მოჰყვა მტკიცებას, — არასიოღეს დაგივიწყებ, ყოველ დღე შერსე ვიკვირებ, — ცრემლი ჩამოუგორდა და დედის დაკოყრელი ხელებს დასწვდა: — დამლოცე, დედა!

სიერცეცე კი გახევედა მოხუციან ერთად, მერე ხელები მოფათურა კალთაზე და ძლივს ამოიტკეა:

— მე მამინ დაგლოცე, როცა ევაგანინე, რამეთუ დაგლოცეს, — შვილიც კარგა ხანს იღვა მდუმარედ.

— უთუოდ გამოუგზავნი ხოლმე ჩემ დას შენთვის მოსაყლდე ფულს, არაფერს მოგაკლებთ, წყავილი.

— წაღი — ამოიღულღულა დედამ

და წინსაფრით ცრემლები მოიწერა

იმავე დღეს გაემგზავრა მეორე შვილიც. რამდენიმე წერილი მოწერა დას, უმედობას უწიოდა. მამისეული სახლი შენთვის დამილოცინა, ოღონდ დედას მიხედო, ნაღვლიანი წერილი ასე მთავრდებოდა: „უფულობამ სულ აღამოხდა და ვერაფერს გავგზავნი. კარგად იცი, მანდ დამპრუნებელი აიღარა ვარ, დედაჩენი დიდახს ვერ გაატანს და უფურადღებოდ ნუ დატოვებ“.

ბიცოლა მარიანტონიას ქალიშვილი კი კანადაში გასამგზავრებულ სამზადისში იყო. იცოდა, ოთხმოცდაათ წელს მიტანიებული დედა რომ არ უნდა მიეცოკეობინა, მაგრამ ქმარს ხომ არ გამოვადებოდა. რა თქმა უნდა, მანაც თან წილი უსაყვარლესი, უღამაზხესი, დაუვიწყარი დედის ლოცვა. ცრემლიან წერილში ნათესავს ემუდარებოდა, ყველაფერი მომწერე, ჩემი მარტოხელად დედილო რასა იქნო.

ნათესავმა პასუხი არ დააყოვნა: „ჩემო საყვარელო ბიძაშვილო, გამეხარდა, მშვიდობით რომ ჩასულხარ და კარგად მოწყობილხართ. ჩვენც არა ვეიმავს რა. ბიცოლა მარიანტონია შენი გამგზავრების მეორე დღესვე გარდაიცვალა. ჩვენ არაფერი დავგიცილა, რაც შეგეძლო, პატივი ვკეთებ, წესიც აუკეთე, რაც ერთობ ძვირი დავგიჯდა. ნამდვილი ნეტარებით უწყალებლად ამოუვიდა სული.

როგორც შენი გამგზავრების წინ შეუთანხმდით, სახლი მე დავიმტკიცე. ძვირფასო, საყვარელო ბიძაშვილო, ცრემლით ნუ დაიოსებ თვალებს, ხომ იცი, დედაშენის სული ზეცოურ სასუფეველში შეუერთდა; იქიდან გადმოვეცქერის და გემფარველობს“.

იტალიშირდნ მთარგმან

ნუნუ გელაძე

ბანი ბასალმეით

მას შემდეგ, რაც ეყოლიმა ამერიკელმა კინორეჟისორმა ქულია დილიანმა თავისი ხეცხედებით „სონანი, ძუნწი, შხაიანი ვარსკვლავები“ სააუტორიზე გამოიტანა მხოლოდ: დის წამუვან მხაბიობთა ზემოთ ჩამოთვლილი თვისებები, შეუდგა ახალი წიანის წერას, არმდელი მოთხრობითი აქენა ამერიკელი კინოვარსკვლავ ქალია ლეხსიური ცხოვრების შესახებ.

მოდის

დაზამპკვირებამლი

„პლატონებმა“ წოდებული ფინანსებლების ხელახალიცის შემდეგ სახელოვანა ამერიკელმა კინოვარსკვლავმა ჩენი ფონდამ დაიბარუნა 70-იანი წლების მოდური ვარსკვლავის.

• • •

მე წინის სახელგანთქმულმა ღრანმა კინოვარსკვლავმა და კულტურისტმა ვან-კლოდ ვან დამმა იქორწინა მითკვებული ცოლის მელოხარზე, რომელიც თავის მხრივ, ვანდაის სიყვარულის გამო, მთლიანდელ ქმარს დაჰორდა.

ანგლის ამ შეფის ხანელე ქართველ მწიგნობრობის, ცხადია, კარგად ცნობილი უღალაქ შექმნარის დრამის „ჩინარდ III“-ის მიხედვით, რომელიც დიდი წინასწარველაში წარმოტეხილი იდგებოდა ქართული თეატრის სტენაზე; ისტორიული ჩინარდულიაან წინასწარველაზე სტენარდულიაან.

ალბათ, შოთამავლი ხან თვალში ატყობს მოწიგნობის ხელზე არა შეუცვლილი და გადუხხუვადებულაან, როგორც ჩინარდ III-ის. მისი შეფობა ამდენად ნაშრომელი აღიონდა, რომ შეარჩევნა ძალზე სუსტი კვალა დავითა. „შეიძლება პარადოქსულია, მაგრამ უაღრესა, რომ შეარჩევნა ამდენი დიდი ჩინარდ III-ზე, რადგინდც თითოეულმა ჩვენებანა“, — ამბობს ხარცე.

ჭერ კიდევ ტოლფერობი შეეცადუნე შეუცვლილი შოთამავლიობის თვალში ჩინარდის ხანე. ტოლფერობი კონტრტულია მონაწილეობისათვის, ეწინააღმდეგება ჩინარდის გაშვების ხარცეზე გაშვარდობისათვის ანგლის ტაბრის უფროსობა. ზენარ VII-ის მიერ მოწვეულმა პირველმა პარადოქსულმა შეფის უშუალო ხრანებით მიაღი აქტო, რომელიც ხრალს დიდმა ჩინარდის უარზე დანაშაულებულია. „ახელი იყო შეფის ნება“, — დახინდა ცნობილი ბელოხოვსია ფრინხის ბელოხო.

საინტერესოა თვალს გაავადებთან ტოლფერობი ლეგენდის ჩამოყალიბების შექმნარის. ამ თვალსაზრისით ყურადღების იმყოფება როსტის ქრონიკა, რომელიც იყო ინსტი, ანგლის ბურჯ და ლათინურ ინგურება დწერილი. პირველი ქრონიკა, რომელიც ბიხვარობის ხრალსად აღწერს დაწერილია, არავითარ წინასწარველა ჩინარდის უფროსობის ხანასწარველაზე შეიცავს და პირაქითი, უარებზედ კეთილ-განწყობილებას ახედვენებს მისი მოწიგნობი. მეორე ქრონიკა კი უკვე, ბიხვარობის ხრალსად შედგენილ უღია იყო დაწერილი და შეიცავს პირველ წინასწარველას ჩინარდის უფროსობის ხანასწარველაზე. ამ ქრონიკის ნაშრომლობით, რომელიც შეავსებს გრძელ და მკვერ ატობარ, ავტობილი თვალს გაავადენილი ტოლფერობის ლეგენდის ჩამოყალიბების

ხან შექმნარის“, — დახინდა პარადოქსობი ხარცე.

XVI საუკუნის დასაწყისისათვის ტოლფერობი ლეგენდისათვის საუბრო ყველა კომპონენტი ხანგურა. სახლობარდულიაან ლეგენდის ვფარცინია დაადგი ანგლის ადობარების ორმა ტიტანმა: ტომის მონაწილე უფროსმა შექმნარისა. მონაწილე ოსწველებშია „ჩინარდ III ისტობარა“ არამატრილიტარტობულია დავითობის, არამედ ისტობარულია დანარცელებულია ხანე შეუცვლილი თვალს ლეგენდას. მონაწილე ოსწველებს ბელოხოვსია ნაწილობა უფროსმა ქართველმა ისტობარკოსმა ნინო ვიწარტობულია, თუშტი, ავტობარ ჩინარდის ნაწილობის შეფების ხანასწარველაზედ თვალსაზრისწარტობულია, რაც ამ საინტერესობა ნაწილობის მიხედვით შეავსინა. დადგინილია, რომ მონაწილე ოსწველებს არა მარტობულია შეფობის, არამედ ისტობარულია პერსონალია შეფობის მხარე დიდი ვალემა მოადინა შექმნარის დრამაზე. ახე ჩიყვარია საუბრეული ლეგენდის ჩინარდის, როგორც ტარაწე, დეხანტე, მონატრე, ხანასწარველაზედ და ამ თვალსაზრისით მონაწილე და შექმნარის წყალიობით, ფარტობი მოიყვარა ფეხის ისტობარულია ლიტერატურაში. თუშტი საუკუნეების ხინდობის ვანხის კატეკუზები ხანეს ამ ლეგენდის ხაწინააღმდეგობად. ჭერ კიდევ 1884 წელს უანსტერლი შექმნარის ოსწველებში ხანე: დავდა „ცოცხალწამების დარტობულია მონატრე“. XVIII საუკუნის ვაწიგინილია პოლიტობის ხერ მარტობი უფროსობი ეკვრის თვალს შეუცვლილია ტოლფერობი ლეგენდას, მაგრამ ყველაფერი ხერ რინგობა „ნადა მლაღობილია უღარბისა ზედა“.

XIX-XX საუკუნეების ისტობაროგრაფიულია ვანტრინებულია ადგენილი ეფობარ ჩინარდის წყატობარ შეფობის — ტოლფერობი ლეგენდას. ცალკეულია ისტობარკოსები ცდილობდნენ ხანს აწიღებდნენია, ახეთი ანტერნატეციების წინააღმდეგ. მაგრამ იხანა მეორე უკლებრებისათვის ვარდებანა და ჩინარდის ადგენილობის ეწვევა: ამ. XIX საუკუნეში ამ თვალსაზრისით ადგენილია XIX საუკუნეში მეორე. ვან-

ღე ისტობაროგრაფიულია ტოლფერობი ლეგენდის ვანხინების მოწიგნობა რიხეზე მეფობარდ მატობულია (ჩინარდ, პოლარდ, ვერნემა, ბარცე, მეჩინა-ეკი და სხვ.). უღია დავითობისათვის ანგლისხე ისტობარკოსების პოლარდს, რომ „ტოლფერობი ლეგენდა ლიტრ ტანგულეკობის და მკვერ პოსტობარის ხანის ვაწუვარდენებზე დად ქვეწარმოების დადგენილია ვაწარდებანა. ქართველი ისტობარკოსებიდან ამ ხანობის ეტობულია იმამს ნატობაშვილი თავის სტატობაში — „ორ ჩინარდა“.

ტოლფერობი ლეგენდა მონაწილე ეტობის ხანე დედამობის: 1) ჩინარდის უწიგურია ხანასწარველა; 2) ჩინარდის მეორე ლეგენდის წყალიობის და 3) ჩინარდის არის მონატრია, დეხანტე, ტარაწე, ხანასწარველა მონატრია.

ტოლფერობი ლეგენდა შეწიგნობის არ უწიგებს ხანს ჩინარდის უწიგურია ხანასწარველა. ამით მიახლოება ჩინარდის შოთამავლიობისათვის კიდევ უფრო მეტად შეწიგნობისათვის ხანს ვაწუვანა, რომ „მონატრე ხანედა, მონატრე ხანედა იყო“. შეწიგნობილი პირატრებობი და იხანა, ვინაც პირადღე უწიგებს ჩინარდა, (სვალაფობი, უღალია დეკობი), არავითარ მონატრე, ვადაქარდულია ნაწილობა ჩინარდის უწიგურია ხანეზე არ იშლივანა. ჩინარდის იყო შეწიგნობანი, დაახლოება ხანე, ვაწუვარდენი იერის მანატობი.

ჩინარდის წინააღმდეგ უწეულაზე დიდი ხრალდებანა ხანეების მკვერდობა. 1674 წელს ტარტობარ ვანტრინების აღლობის ხერ ხანეების ვანხით, რომელიც მარტობი II-ის პირველმა მონატრე და დარტობულია ვენტრინებობისა. 1853 წელს, ხანგლისტობარცე არის დავითებულია ოსწველია, ხანგურება ვანხებზე. პარადოქსობის რატობი დაადგინა, რომ ხანე ხანეების იყუნენ 10-12 წლის და დარტობის დეხანტე დაიხანდა 1470 წელს, უღლისტობარ ჩინარდ 1478 წელს). ამ ადგინილია თითქმის დაადატობარ ტოლფერობი ვერხობა, მაგრამ უწეულადენ ხანასწარველაზედ ეტობი ვანტრინები. ხანგურ უხანა, რომ ხანეების იყუნენ კიხის ქვეშ, რომელიც უწევარობის ტარტობულია ანდარტობი. ამანობი იხანის კიხეზე, თუ ხანე უწეულ-

ფერა ტოლფერობი დანსტეგობა იყოდა, მაგრამ რატობი არ ვანტრინების ტარტობის ყველა კიხეზე ხანეების პიგნის ხანს ანგლი დანსტეგობისათვის უღლებილია მწიგნობლობა მონატრე არის მატობარდ ტოლფერობი შექმნარის უწეულობა ვერხობა, რომ ჩინარდის ხანგლისტობის შეწიგნობი ვანტრინებობის ვანხით და არავინ იყუნს, ხანე დაახლოება. ვანტრინებობისათვის, რომ არავითარ დადატობებანა იხანა, რომ ნაწილობა მონატრე ვენტრინ 17-ის შეწიგნობა, ცხადია, არ არსებობს.

ჩინარდისათვის ხანგურება არც ახე ხანეში იყუნენ, როგორც ტაბრის პარატრებობილია, ვინანდღე ეტობარდ 17 იყო ვანს ანგლი ცალკეონ დეკობარია ხანგლისტობის ოსწველია. ანგლისტობარულია დავითობი არ იყო. ამიტომ მისი შეწიგნობი ქორწინებობი ეტობისათვის ვუფადობანი არ იყო ქორწინობი, ხანგლი ხანგლისტობის კანსტრუქციულია თვალსაზრისით. ხანე კიდევ დეკობარია არც მეტად ჩინარდის ხანეში და რაც მონატრია, არავითარ ხანგლისტობის დეკობის ხანე ვუფადობა ახე თვალსაზრისით არ შეურარდობილია თუ ხანე იყოდა, რომ ჩინარდის იყო ხანგლების მკვერდობი. ხან ამ პირატრებობი და ქვედასწარველა ვანხით ხანასობი არ იყუნებდა. შეწიგნობილია ვეწარტობულია, რომ ჩინარდისა და ეტობისათვის დაახლოება ვანტრინებობულია იყო ახელი, ძლიერია მტრის ვანტრინობი. ამ პერსონალია ადგენილი შეწიგნობილია, რომ ახელი ხანგობი მტრის ტოლფერობი ხანგლობისათვის ვუფადობანი, რომ არავითარ მონატრე წინააღმდეგ ძლიერ დაწიგნობებანი — ჩინარდის დეკობისათვის აქვლებულია იყუნენ, რომ შეწიგნობილია უწეულადენი დადგენილია მანატრეების უწიგნობის ვანო ძალზედ ვანის უწიგნობი ვაწუვანა; ვინც მკვერდობა ხანგლობა, მაგრამ შეწიგნობილია ვეწარტობულია, რომ ხანგლობის ხანგლობისათვის ვუფადობანი, რომ არავითარ მონატრე არ მონატრე და ანგლისხე ისტობარულია მეფობდნენ შეწიგნობი, როგორც მეტრეობი ვაწიგნობი.

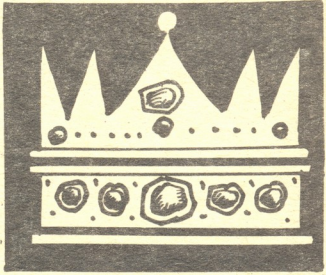
საქართველო

ყო თუ არა რიჩარდი მონ-
სტრი, ტირანი, დებსოტი და
სახელისმწმელი? ამ თავისთუ-
ბურებით შუა საუკუნეების
ისტორიაში ვერავის ვერ გა-
აკვირვებ. ვინა ტოლდორები,
რომლებიც შეცვალეს ანგლი-
სის ტახტზე რიჩარდი, ნაკლებ-
ნი ტირანები იყვნენ?

ტოლდორების მთის ვახაოთ-
ღების თვალსაზრისით, პრო-
ფესორ ბარჯს მოჰყავს ახეთი
შავალით: 1485 წლის რე-
ტობენისში მოაწვევს რიჩარ-
დის წინააღმდეგ შეთქმულება,
რომელიც მისივე ისახვდა
ტახტზე რიჩარდის ჩამოგდებ-
ის და ვაჟის რიჩარდის —
ბერის ტოლდორის გამეფებას.
წინააღმდეგობა, რომ რიჩარდ-
მა მხოლოდ ერთი მონაწილე,
ბუენიემეს დახაჯა სიკვდილით.
ორ დანაჩენს დოკსეტს და
მორტონს საშულება მისცა
საფრანგეთში გაქცეულიყვნენ.
ხლო დღე და ტანდის მე-
თავადაურთობა დაელოდა მის
ქმარს ლორდ სტენლის. ტოლ-
დორები რიჩარდს ტახტზე
ახელის პირველი აღდგენიდან
ეწინააღმდეგებოდნენ.

რიჩარდი მთელი თავისი
ცხოვრების მანძილზე მეფე
იღვრარდის ერთგული იყო. ვაჟ
1488 წელს უკვე აღდგენის
ხმარობდა, სადა დეიხსმა ედუ-
არდი ვაჟს ურჩობის ტყვეობი-
დან, მასში რიცა მისი ძმა
კლარენსი უორაკის მხარეზე
გააყვია. ედუარდი IV ენდო-
ხობა რიჩარდს და შენობე-
ვისი ახ იყო, რომ რომელიც
მის დაჯილდოვებას იღებდა
ნებისა ჩრდილოეთ ინგლისი-
სათვის, რომელიც დაეკავებ-
რების ძლიერ დახარდნენ

წარმოადგენდა. აქ რიჩარდმა
თავი გამოიჩინა, როგორც კა-
რტის ორგანიზატორმა და ად-
მინისტრატორმა, სულ მალე
ეს კუთხე ორკების საყრდენ-
ად აქცია. რიჩარდი, როგორც
ორგანიზატორი და ადმინისტ-
რატორი, არაერთი არ ჩამო-
ვყარდებოდა არც წინა მეფე-
ებს და არც შემდგომებს. 1488
წლის 4 მაისს ბავშვები ჩამო-
იყვანეს ლონდონში. 22 ივნისს
დანიშნულ იქნა მეფედ კურთ-
ხევა. 9 ივნისსმდე ყველაფერი
ნორმალურად მიდიოდა. ამ
დღეს ვახაოთი საიდუმლო სა-
ბჭოს ხელშია, რომელიც დღე
არ ითქვ, არ ვიცით. მის შე-
ნარჩს ვეზულობო რიჩარდის
ორი მერიდიანი. ერთს უზა-
ვისს ქალაქ იორკს და სამე-
დრო დახმარებას ითხოვ; სო-
ლო მერიეს უზავისს ნება-
ღებს (რიჩარდი მის მთი სიძე
ყო) და თხოვს თვალყური
აღედნოს დიდოქის მონარქ-
ებს. ეს იყო ტიპური კონ-
ფლიქტი ორ ფეოდალურ და-
ჯავრებს შორის პირველობა-
სათვის. რიჩარდის მისზე მთე-
ლი სიმწიფე დამჯავრდა
არყოფის ხაჯობის, როგორც
ჩანს, რიჩარდმა სახლილი
გადაწყვიტა ენქოქიდა და სა-
ფეო ვაჟარენის დაიჯავრდა თა-
ვზე. პროფესორ ბარჯს ფიქ-
რობს, რომ რიჩარდის ვაჟა-
წყვეტილება ორ ფაქტით იყო
არაუმეტესობა: 1) მეფე
იღვრარდის გამეფება მისაწა-
ვება და მისი ძალაუფლების და-
სასრული. შესაძლოა, მის ფი-
წიურადღაც გასწავრიდნენ.
ახეთი ვარაუდი უხარულად
არაა. იღვრარდის გამეფების
შემდეგ ლორდ-პროტექტორი-

რიჩარდი, ვუფილებსთავის
შედეგი იყო. ისინი რიჩარ-
დის გარეშე აოლად ვაჟი-
დობდნენ ფონს ამიტომ საფი-
რებელია, რომ ვუფილები,
შეცდებოდნენ თავიდან მოე-
ცილებინათ რიჩარდი: 2) ხან;
ვარტავა წინააღმდეგ ვაქმეფე-
და ინგლისის მოსახლეობის
დაე ნაწილს არ სურდა მე-
რეფიკაცია, 12 წლის მეფე,
რომელს დროსაც ფეოდალურ
წინააღმდეგობა კიდევ უფ-
როს დაედა გაშლიდა ფრანგის.
ამიტომ მან ივნისს ლონდონის
მოსახლეობამ ითხოვა მონარ-
ხის რიჩარდს, ჩათა გამოდარ-
ყო მთი მეფე. ინგლისის ვესტ-
მინისტერი რიჩარდი ევროპის
მეფედ. მისი მეფობა ხანგრძ-
ლივ არ აღმოჩნდა და მხო-
ლოდ 2 წელი და ორი თვე
გატანა. მთხედვად იმისა,
რიჩარდი მასზე დატოვა რა-
ღაც კვალი ინგლისის ისტო-
რიაში არა როგორც ტირანმა,
არამედ უნაშტენლოს სიტყვით
რომ ვახარობ, „როგორც
ღირსეული მონარქი“ ამის
საბუნებრივად შედეგია
გავისხენით, რომ რიჩარდი
ყველანაირად ცილობდა შე-
მოღობების შედეგები შერ-

ხილებსა მოსახლეობის და-
ხალი ფენებისათვის.
რიჩარდი იყო ბრძოლაში
მასივი, მაგრამ ცუდად გრეკო-
ლო ფართულ ანტირეგნიში, რა-
მაც სახლილიდ იმხვეგრებდა
კიდევ. 1485 წლის აგვისტოს
ბოსვორტის ბრძოლაში მფს-
ნათობა რღმობის შედეგად
მტოვებულმა რიჩარდი ვეფი-
რილით — „ღალიბათა, ღალი-
ბათ“ — ეტყობა მრავალრიც-
ხივან მტერს და ბრძოლაში
დაიღობა. ისე ღირსეულიდ და-
სასრულ მან თავისი ცხოვრება.
ამის შემდეგ ინგლისის ტახტ-
ზე ავიდა ვაჟის რიჩარდის
მეფის III ტოლდორი (1485-
1509), რომელმაც წირტილი
დაუხვ ვაჟიანურხელ ფი-
დალურ წინააღმდეგობის და
სინიკვეთი ჩაუყარა ძლიერ
ცენტრალურ ხელისუფლებას.
ეს იყო ქვევის ისტორიაში
წინააღმდეგობის ტიპილი, რო-
მელიც პირობით შეიძლება მი-
ჯინილიყო წყალგაყოფად ინგ-
ლისის შუა საუკუნეებისა და
ახალ ისტორიის შორის.

მეტი კალენდარი,
ისტორიის მემორიალი
პანდოქარი.

მ არტის მზიანი დილაა. აღმინისტრაციული შენობიდან ორახილედ ნაბიჯი ვაჟივართ და რკინა-ბეტონის გრძელი პავილიონის ჯიშკარს მივადგებით. დირექტორის მოადგილემ ელზაბარ მენთეაშვილმა გრულ დეკანოზ რკინის მასივ კარზე გასაღებთ რამდენჯერმე მკვეთრად დააკანუნა. მალე შევიდნარ საქეტად ვაინახკუნა და კარი გაღო.

თბილისის ზოპარკის ბინადრებს საუზმის საათი ჰქონდათ.

— აი, ეს არის ჩვენი ზოპარკის სანიშნო მომვლელი და ამ ცხოველების მფარველი ღმერთი ვლადიმერ ნიბლიაშვილი, — გამაცნო ელზაბარმა და სამაო საუბრის შემდეგ დაამატა, — ახლა კი, ხელი რომ არ შეგეშალოთ, მე ჩემს საქმეს მივხედავ, თქვენ კი განაგრძეთ...

ვლადიმერ ნიბლიაშვილი მცხეთის რაიონის სოფელ მუხრანთან არის წარმოშობით. ახლაც იქა ცხოვრობს, მოხუც მამასთან. მართალია, თბილისში საკუთარი კუთხე არ გაჩინა, მაგრამ თავის სამწყსოს ხელს მაინც არ აკლებს: თუ საჭიროება მოითხოვს თბილისში ნათესავთან რჩება, ხოლო რამე გასაკუთრებული შემთხვევისას პირდაპირ პავილიონში, თავის საყვარელი ცხოველების გვერდითაც გაუთენებია ბუკრი ღამე.

ვლადიმერმა საეჭრო სკოლა და რკინიგზის ტექნიკუმ დაამთავრა, მაგრამ მისმა ბუნებამ ვერც ვაჭრობა იგუა, ვერც — ტრანსპორტი.

— ცხოველები და ფრინველები ბავშობიდანვე მიყვარდა, — იგონებს იგი, — შინ ყოველთვის მყავდა ზოლად, ყურნალები, შამუკები, ყვინჩილი, ციცარი, ფოსუნია, თრთინა... თითოეული მათგანი თავისებურად საინტერესოს და მიმზიდველია... რომელიმე თუ მომიკვებოდა ან დამეკარგებოდა, ღარდით ვევისებოდი... ადამიანით წინასწარბილი ზოლმე და ამოჩემებულ ადვალას ემარხავდი...

ვლადიმერმა ირი წელი იმსახურა არმიას, თანაც ფლორისა და ფაუნის თეატლსარისით მეტად საინტერესო მხარეს — შორეულ უსურიაში. 1978 წელს საქართველოში რომ დაბრუნდა, სამხედრო რეჟიმით თავგაბრუნული ჰატაკი სულ თბილისის ზოპარკისკენ მიწივდა — ისე, ურბანო გულის გადასაყოლებლად. პარილის დამდეგ ერთი ხანია თითქმის ყოველდღე ესტუმროდა ზოლმე თავის საყვარელ საუფოს და თბილი მზერით საათობით ესაყვარებოდა თავისუფლებაწართმეულ, ზმზრად კი აიგზარა დამთავლერებლების მიერ შევიწროებულ და აბურღადებულ ცხოველებს. მისი, როგორც თვითონვე ამბობს, საბოლოო და საშუალო

საილოს ცხოველნი

არჩევანიც სწორედ მაშინ მოხდა: გაბედულად გამოცხადდა ზოპარკის დირექტორი და ითხოვა, ცხოველებს მოემკვლიდა მიელით. მიკვლე გასაუბრებამ ცხადყო, რომ პირდაპირ ქუჩიდან შემოსულ სრულიად უცხო ჰატაკში ცხოველებისადმი დიდი სითბო-სიყვარული და ცოდი-მადლი იმალებოდა. ამრიგად, ვლადიმერ ნიბლიაშვილი იმავე დღეს მიიღეს მტაცებელი ცხოველების მომვლელად.

თუ რა ნიბლი, თავადღება და საქმის ცოდნა გამოაჩენდა ახალბედამ პირველი დღეებიდანვე, ამის დამადასტურებელ ერთ მაგალითს დამიყვან, რომელც, ალბათ, გადაჭარბებული არ იქნება, თუ ვიტყვით, რომ შემოიღება უნიკალურ მოვლელად ჩათვალის საერთოდ, ზოიპარკების ისტორიაში. ნიბლიაშვილი ჯერ ერთი თავის (!) მისულაც არ იყო ზოპარკში სამუშაოდ, რამე საპატიო და უსრულესი მისია დაკისრება: მოსკოვის ზოიპარკტიდან ჩამოიყვანათ აფ-

რიკული ანტილოპები, სირაკლეტები, ველური პიონი... პირველ წარმატებულ რეისს ზედ მოჰყვა ახალ-ახალი რეისები შორეულ კალინინგრადში (ყოფილი კენიგსბერგი), ლენინგრადში, კიევი, როსტოვი, კაუნასში... შერეულ თუ საქემეო ჩაუხედავ კაცებს შეიძლება ეგზოტაკურ ვასიონებება მოეფენოს: დიბრებუბა წინასწარგვა გაღრინებული, მივლინების ხარჯებს დაწესებულება ვიხდის, შეძენილი ნაღირ-ფრინველები ჩატვირთე გალიაში და მათთან ერთად გამოფრინონ ან გამოემგზავრე. მამ ეს ყველაფერი უდიდეს რისკს, საქმის ცოდნას, ნერვიულობას, მოთმინებას, გამჭრიახობას, მოხერხებას და ბრძოლიუნარანობას მოითხოვს ჯერ საერთო და მითუმეტეს მაშინ, სსრკავშირში — კლასიკური ბიუროკრატნიზმის და საბავებ ქვეყანაში.

— სხვა ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, დღემდე კანონიც კი არ არსებობს — შეიძლება თუ არ მოიძლება და თუ შეიძლება, მაშინ რამდენი სახეობების ნაღირ-ფრინველ-ქვეწარმავალთა ტრანსპორტირება საბავერი თვითმფრინვებით, — ამითხრა ვლილიამ, — ამიტომ აეროპორტის მოხელეთა თვითნებობის ტყვე ხარ და ვისაც როგორ მოეკეთება, ისე გაწამებს ერთხელ თვითმფრინავში პატარა პაიკის არ მატანდნარ — გალიაში შენ იქნებ ბომბები გიწვეიარო. მეორეჯერ პითონზე მტკიცეს ცივი უარი — ეთიმო მტავრებთა მანიკას გამოიწვევსო. ორჯერვე, სანამ არყის ფული არ წამართეს, თავისი დიმიართეს. მითხარი, ეს რა სახელმწიფო იყო?

ვოვამ შიმპანზეს თავი მოუფხანა, მიუალურსა და გობით მოხარშული ზორცი და დაჭრალი კომბოსტო დაუხვდა გალისი ძირას. მაიუნე ჰამის შეუღა.

— სატვირთო ავტომობილებით გადამოგვავს ცხოველებს და მით უარეფმ, — განაგრძო პავილიონის მუეფმ, — გზაში ოთხ-ხუთ დღეს მაინც მუხვდებით. ცხოველები კი საერთოდ მუნაღად ცხატენ შორეულ მგზავრობას, რადგან ჰირს ბილი, მოსვენება, კემა, ვარიალთა გალიებში სასურველი ფორმების შექმნა და შინასრუნება. ამიტომ ასეთ პირობებში ცხოველი თუ ჩვენი ფრთოსანი მეგობარი ან სიცივისაგან ძაბვაგებს, ან კოდეგ ხეტისსაგან ენავადმოგვებულ ძლივსლა ქაქანებს. და აი, ამ დროს მიადგები ბენზინის გასამართ სადგურთან გაჭიმულ გრძელ რიგს, სადაც საათობით ვიხრება ლილინი და გამოიწვევდელი ცხოველების ცოდეგ ივსები. რამდენჯერ შევხვეწივარი მოფრებს ყველს გამოჩინეთ: თქვენი ჰირიმე, გავიფიფთ ურიგოდ, ზომ ხე-

დავით, ცხოველები გადამყავს-მეთქი. ეჰ, ვინ იცის, რამდენს უპასუხია: დიდი ამბავი! შენ თუ ცხოველები გადაყავს, მე კიდევ რკინა თუ ფიცარი გადამაქვსო.

ნიბლიაშვილს ოხერა აღმოხდა.

— კაცო, გატანჯული ცხოველი და რკინა ვერ უნდა განასხვავო ერთმანეთისგან? და ასეთ უკემხ პასუხს მაძლევენ ის ჭირვარამანაკვამი ადამიანები, რომლებსაც, ვინ იცის, რამდენჯერ წაუყვანიათ თავიანთი შვილები თუ შვილიშვილები ზოთაპარკში.

1982 წელი თბილისელი ბავშვების (და არა მარტო მათი!) ცხოვრებაში ღირსსახსოვარი იყო — იმ წელს თბილისის ზოთაპარკში გამოჩნდა დიდი ხნის ნანატრი სპილო! ით სპილოც არის და სპილოც! იგი იყო უხარბაზარი, ნამდვილი აფრიკული გიგანტი, რომელიც რვა ტონამდე იწონებდა! ახლა ეშვების სიგრძემ არ იკითხავთ — ორმეტრნახევარი!!!

ამნაირი მოძრავე ციხე-სიმაგრის ცქერა დიახაც რომ სასიყრო იყო, მაგრამ მოვლა? ვინ მოუვლდა?! მით უმეტეს, რომ ცხოველს ხამი ადგილი არ მოსწონდა და ახლოს არავის იკარებდა! წერილ თვალებს ბოროტად აზრთალებდა, ეშვები სულ შემართული ეჭირა და როცა რამეზე გაჯავრდებოდა — ეს კი წამლაწუნებ ზღბოდა — ზორთუმალმართული ისე საშინლად კიოდა გაბმით, როგორც ჩანს — ძირად განწირული გემი! ამიტომ მასთან ურთიერთობაზე ზოთაპარკის ყველა მომვლელმა უარი განაცხადა — ორი თავი არავისა გვაქვსო.

იმედგადაწურულმა დირექტორმა ბოლოს ნიბლიაშვილს ჰკითხა მორიდებით.

- იქნებ შენ გეცადა?
- ვნახოთ.

საერთოდ არაფერში არ ვარცა გავხიადება-გადაჭარბება. ამიტომ სულაც არა მსურს ეს უმნიშვნელო ნარკვევი ახალგაზრდა მომვლელის ყბადალებულ ქებაში გადაიზარდოს. ამიტომ, ცხადია, მე და, ალბათ, არც არავის აღარ შეუძლიან ახლა ზუსტად დაადგინოს: ის სასწაული მოხლოდ ნიბლიაშვილს უნდა მოეხდინა, თუ იგი მაინც მოხდებოდა, მის ადვილას სხვა რომელიმე მომვლელს რომ გამოსჩენოდა სპილის. მხელი სათქმელი! მაგრამ ერთი რამ კი ფაქტი იყო: ვალიდამ ორიოდე კვირაში ისე-მოათვინიერა, შეიჩნება და გააძინაურა აფრიკული გიგანტი, რომ პირდაპირ მასთან შედიოდა, ყურებსა და ზორთუმზე ეალერსებოდა და სულ განახული მაყურებელიც დეკანარევი აღტაცებით უცქეროდა იმ საშინელი ცხოველისა და ადამიანის უან-

გარო მეგობრობის სასწაულებრიობას! — დამთვლიერებულთა ჭრელ გუნდშიც კი შემნიშნავდა ზოლზე, ალერსიანი კვილით მესალმებოდა და თავისთან მიხმობდა, — სეფიანად იფონებს ვალიდია, — თუ ყურადღებას არ მივაქცევდი, იქაურობას იკლებდა!

და მანამ არ მოისვენებდა, ხანა-ხანა ვისთან არ მიმეფნადა. მანინ კი უმაღლესი მშვიდდებოდა და ტანზე ზორთუმით მიაღერსებოდა. ყოველ ხორის ვალიდის კუთხეში ვაქცავებოდა მიცლიდა და ჩემს გამოჩენას კვილით ადინაშნავდა. მეც მიუვალერსებოდა და მხოლოდ ამის შემდეგ იწყებდა მიძრაობას და ჰქანას... აპრილის იმ დღიას კი... ვერასოდეს დაგივიწყებთ ათას ცხრას ოთხმოცდასამი წლის ოცდაათი აპრილს... დილით ვალიდის რომ ვაგვარე, სპილო არსად ჩანდა. შევედი დაზურულ საღიომში და რასა ვხედავ — სულმოძრაობა მირს საცოდავად ვლია. მორღვეულ ასო-ტანზე ეტყობოდა, წიწილის ღონეც აღარ ერჩოდა, ოდესღაც მძლავრი ხორთუმი ახლა სანაკვეზე გადავლებული დაძმინილი შლანგის ნაწვევტე მივაგავდა. ჩემს დანახვაზე ერთი ობოლი კუნთიც არ შეტოკებია — უბრალოდ, აღარაფრის ილაჯი აღარ შესწევდა. ერთი საცოდავად შემომხედა და ცრემლები გადმოფარა... მსგავსი არაფერი მენახა... სიკვდილამდე ვერ დაგივიწყებ იმ სპილოს ცრემლებს... ვერაფერი უშეველეთ... დღის ორ საათზე მოკვდა...

ვალიდამ ცრემლები ძლივს შეიმკრა.

— ახლობლის სიკვდილით გამოწვეული მწუხარება ჩემთვის უცხო არ არის, — მორიდებით განაგრძო, — დედ-მამას ღვაკლი: ორი და და ექვსი ძმა. ქართლოსი, რომელსაც სხვათაშორის გაგიფებთი უყვარდა ცხენები და თითქოს მათი ენაც კი ენშოდა, სენმა ოცდაექვსი წლისა გამოვეცაღა ხელიდან 1978 წლის 15 ივლისს. მერეც ძმა, 46 წლის ნუგზარი შერშან გარდაგვეცვალა, ქართლოსის შერთი ისიც 15 ივლისს, თანაც თავის დაბადების დღეს... საყვარელი ადამიანის თუ შეჩვეული ცხოველის სიკვდილი და მათთან სამუდამო განშორება რაღაცნაირად მწუხარებითაც გვეცხეს და თან მანამდე შეუჩნობელი სობრანის კარსაც გვიღებს და გვმოდვრავს — გულმოწყალისი ვეთო ყოველგვარი სულეირისაში, რამეთუ ყველანი ღვთის გაჩენილები ვართ...

ნიბლიაშვილს გულნაკულად ჩამეცინა.

— ზოთაპარკში გატარებულმა დრომ დაძარწუნა, რომ ადამიანების უმრავლესობას არ ეხმის ერთი მარტივი ჭეშმარიტება: ღმერთმა ცხოველებიც და ფრინველებიც თავდაპირველად თავისუფლებისთვის გააჩინა და ამჟამად ზოთაპარკში ისინი ადამიანების საამებოდ ჰყავდა დამწვეველური, რავთა უფრო უკეთ შეიცნონ სამყარო და დედაბუნება. უმრავლესობა კი რით

უხლბლ ტყვეობისგან ისედაც დაბრუნებულ უტყვ არსებებს: ქვებს ესერიან, ჯობით აღიზიანებენ, უხარისხო საკვებით კვებებენ... ვე კიდევ არაფერი: ღამით შემოპარულმა ხანძრალემა მაგე ირემს ცულობი ბარკალი ჩამოაჭრეს, სხეებმა ორ სირაქლით თავი გაუჩქქვეს, ბატკნები და კურდღლები მოკვპარეს, შიმპანზე გარეთ გამოუშვეს და დაჭრეს... ხობხები? ბალურა უკვლიჯაით და შვიდი ფრთა ხობხობი გამოიყვანათ იმ ბორიტი განზრახვით, რომ მელიღებისათვის მიეყარათ და სერიის ცქერით დაბმტკაროფინენ, მაგრამ უსაფრთხოებისათვის მელიღების გალიასაც წვრილთვალა ბალურა აქრავს, რაც ვერ გაუთვალისწინებიათ იმ იდიობებს. ამიტომ მათ ბალურის თვლებში ხობხებისათვის ძალით გამოეყოფინებინათ თავი და აღბათ, ასე სადისტურად ნეტარებდნენ, მელიღები ამ უწყინარ ფრინველებს თავებს რომ აკენეტდნენ? რა ვუწოდოთ ამას?. ე.პ. წიგნის დაწერას ვაპირებ ცხოველებზე, საერთოდ, მათთან ურთიერთობაზე... ყველაფერს იქ ვიტყვით...

ჩვენი საუბარი და ცხოველების კვება გრძელდება. შუაგა შიმპანზემ გალიიდან "ხელი" გამოიყო, ახლადმიტანილი გობიდან თბილ-თბილი კარტოფილი ამოიღო და შუაზე გახლინა. მაგრამ ტყუპმა აიღო დაუჭდა, გადააგდო და ახლა სხვას წაეპოტინა.
- კატია, არა გეწყენვინა?! - უსაყვედურა ვოვამ, - იმას რაღას უწუნებ? როგორ არ იცი, რა ეკონომიური გახერხებაა ჩვენს თავს?!

აი, სასწაული თუ გინდათ: მიიმუნი მოიბუზა, კარტოფილი ისევე გობში ჩაიღო და წამის წინ გახლერილი კარტოფილი აიღო იატაკიდან და კვამა დაუწყო.

- ესმით, ყველაფერი ესმით! -

გაიღმა ჩემმა მეგზურმა და ამ სიტყვებით შეიღო შემდეგი ვილიერის კარი, - ეს პატარა მიამუნი კი სამი წლის კირილკაია ამ საწყლის პირდაპირ ბედერული ადამიანის ყისმათი ერგო. დედამისი მის შრობარობას გადაყვდა და ეს ორი დღისა დარჩა. რა გვექნა, რითა და როგორ გამოვეყენება? სანამ რამეს მოვიზარებდით, ჩვენმა ზოოტექნიკოსმა ვენა სიმონოვმა წაიყვანა შინ - მისი მეუღლე ზოია, ცმერითმა ადლერბელის, იმჟამად მეტეუბური ყოფილიყო და ერთი კვირა თურმე იმას ეწოვებინა ბუძუ.

- რას ამბობთ?
- მაში ამასობაში ჩვენც ვაევიეთ, რომ შეიღოვოდა პროზის ვახავებული რბე მიგვეცა მარჯობათ.

კიდევ დიდხანს გრძელდება ჩვენი საუბარი. ბოლოს ვკეითხები.

- ეალლოდ, ზოობარკთან დაკავშირებით ყველაზე მეტად რა გაწუნებს?

- სამი რამი! - ისე მიიბასუხა, არც კი დაფიქრებულა, - პირველი. დღისით აქ მოსული ზოფიერთი დამთავადიფიერება თუ დამით გადმოპარული დანაშაუვე, ცხოველ-ფრინველებს უდიერად რომ ეყვრობან და ზოგჯერ უმოწყალოდ გვინადფურევენ კიდევ. მეორე, ზოობარკის შფარველ-სპონსორობა რომ არავის აგონდება. თუბეს სიწუწკით როდი ემართებათ. უპარლოდ, ბუესს ვერ გაუზარდება, რომ ზოობარკი ის ადვილია, სადაც მათი ნორჩი შთამომავლობა ჩვენი პალენტის მრავალფეროვნებისა და სრულყოფილების მშვენიერება-საიდუმლოდ უნდა ეზიაროს. ე.პ. ჩვენი ბავშვების რამდენი საოცნებო ნადიროფინიუდლის შექმნა და ჩამოყვანა შეიძლებოდა, საკმარისი თანხებით რომ გავკარბდეს... მესამე და ყველაზე

მთავარი. ზოობარკის ტერიტორია თვალსა და ხელს შუა ვეილდება.

ნიმბალშილმა სარკმლიდან სვედიანად გახედა ზოობარკის ხეობას.
- წიგნს განვიწყობთ, სადაც შავით თეთრად სწერიან, რომ ორმოციან წლებში ზოობარკის ტერიტორია 67 ჰექტარზე უდრიდა. თუგინდ შევეშვით იმ დროს. აგერ ახლანან, შე პირველად რომ მივიღე აქ სამუშაოდ, 1978 წელს ჩვენი ტერიტორია 14 ჰექტარი იყო. დღეს კი ექვსი ჰექტარი და რაღაც შეასრუდებია...

- აბა, ნახევირა რა იქნა?
- ბიონერულმა ქალაქმა „შოიერმა“ წაიღო. ადრე ერთი პირობა ლაპარაკი იყო, რომ ზოობარკი სადმე ქალაქგარეთ ვაეტანათ. მაგრამ ამას, ჯერ ერთი, ფანტასტიკური ხარეჯები დასჭირდება. მაგრამ თავი დაგვანებით ფინანსურ მზარდა. იქ კი ვაუგუშვინთ ზოობარკი? ჯერ საერთოდ და მით უმეტეს, დღევანდელი ტრანსპორტის პირობებში ვეყვოლევა იმ რაოდენობის მნახებელი, რამდენიც დღესა გეყავს? არადა, ჩვენ ხომ ძირითადად ბილიეთების შემოსავლით ვარსებობთ. ევაკ არ იყო, დღდაქალაქის მოზარდებსა თუ მის გვეუშვრებს რატომ უნდა მოეუსსოთ, ახლა მეტისმეტად ვაუგუშენლოთ ზოობარკანდ მდიდრებს სასუალებად?! სპეციალისტები ბოლოსდა - დიას, ბოლოსდა - მივიდნენ სწორ გადაწყვეტილებამდე: თბილისის ზოობარკი უნდა დარჩეს იქ, სადაც დღეს არის! და აქ იმის მაგერი, ხელი შევეციწონ და ვაგეფარტიოროს, პირიქით, ყელში გვიჭვირ და გვაეფსროგევენ. მაგრამ როდემდე?

მართლაცდა, როდემდე, ჩემო მკითხველო?!

ჯამალ მენარიშვილი

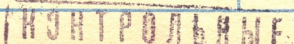
გარეკანის პირველი გვერდზე: ვინწვისი. თამარ მეფის პორტრეტი. მეოთხე გვერდზე: ეკლათი.

გადაცა წარბოგებს 10.05.88. ხელმოწერილია დასახებდად 28.05.88. ქალღმად ზამი 80x80წ. გარკანა, ხანრობ და ტექსტო იხევებს ფაქტურა წესთ. ფაქტურა ფურცელ 4. პარამობი სხეველ ფაქტველი 3.8. ხიდარცტეკა-ხაგარონეველი თამასი 5.88. ტარაფო

6.300. შეკეთა 486. უახი 25 უკახი.

Ежемесячный независимый общественно-политический и литературно-художественный журнал «Дроша» (на грузинском языке). 39006, Тбилиси, ул. Костава, 14. Типография газетно-журнального издательства «Самшобло». Адрес редакции: 38008 Тбилиси, 8, пр. Фрунзели, 42.

რედაქციის მისამართი:
880080, თბილისი 8, ჩუხთაველი 36, 42.
ბელარუსეთი: სარაგაძისი კრეატივის თამარკობა: 406 - 89-44-88; პასუხისმგებელი მდიონისა და პაულოთელმატო პაპინაშვილი - 89-29-49; რედაქციის სამდიონისა - 89-01-29.
რედაქციის მისამართი მასალა კვრობს 36 უსაქუნდას.

1993 წ. აპრილი

ქვირვასო ქალბატონო დინარა!

დიდად დამაღონა თქვენი სამშობლოს სავალალო მდგომარეობამ, არც ჩემ ქვეყანას აქვს ნაკლები პრობლემები, მაგრამ ვიმედოვნებ, ერთმანეთის თანადგომით გავეუმარღვებთ მწუხარებას, საერთო ძალიანხმევით შევძლებთ მშობელი ერისათვის ესოდენ საჭირო ხელოვნების ნიმუშების შექმნას.

შე გათხოვილი ვარ, შეავსე ვაჟიშვილი, 14 წლის რაიუნ სკოტი. იგი გატაცებულია მეცნიერებით, პიკეით, სპორტით, აგროვეზს ინდური ხელოვნების ნიმუშებს, ძალიან უყვარს და უკლის ორქვიდეებს და საერთოდ საოცრად მიღრეკილია პირველობისკენ.

რაც შემეხება მე, შებაღობასაც მივდექ, უსაზღვროდ მიყვარს აქაური მცენარეები.

გიგზავნიო ჩემს ნამუშევრებს, თუ გამოაქვეყნებთ თქვენს ჟურნალში, დიდად გამაზარებთ.

ველი სასიამოვნო ცნობებს თქვენს შესახებ.

შერლი

თარგმნა ია ბარბაია.

ჩვენი რედაქცია ხიამოვნებით გამოეხმაურა ინგლისელ მხატვარს და მკითხველს თავაზობს მის ერთ-ერთ ნამუშევარს.

ინდექსი 76056

გო 32/3

ენატრი ელადსა, თვით მას გელათსა,
სად რომ დაკრძალვენ წმიდათ სხეულთა.

საქართველოს
საქართველოს